

I. РЕЄСТРАЦІЙНА ФОРМА

№	Назва поля	Вміст поля
1	Назва роботи	Кваліфікаційна магістерська робота
2	УДК	
3	Автор (ПІБ)	Сістук Єлизавета Вікторівна
4	Дата (рік, місяць, день)	2022.11.05
5	Факультет	Економічний
6	Спеціальність	071- Облік і оподаткування
7	Освітня програма	Облік і аудит
8	Кафедра (шифр, назва)	П.05, Обліку та оподаткування
9	Форма навчання	денна
10	Тема кваліфікаційної магістерської роботи	Оподаткування доходів фізичних осіб, їх облік та внутрішній контроль в умовах розвитку інформаційних технологій
11	Керівник (ПІБ, науковий ступінь, вчене звання)	Литвиненко Володимир Сергійович, к.е.н., доцент
12	Ключові слова	Податок на доходи фізичних осіб, військовий збір, єдиний соціальний внесок, облік, оподаткування, заробітна плата, інформаційні технології, внутрішній контроль, програмне забезпечення
13	Анотація (до 300 символів)	У роботі досліджено облік і оподаткування доходів фізичних осіб, а також методичні прийоми внутрішнього контролю розрахунків в ПДФО, ВЗ та ЄСВ із використанням інформаційних технологій. Розглянуто вплив воєнного стану при вборі програмних продуктів для обліку та оподаткування заробітної плати на підприємстві. Представлені пропозиції по об'єкту дослідження щодо оптимізування обліку та оподаткування заробітної плати.
<p>Кваліфікаційна магістерська робота, яка подана на плагіат в електронному вигляді повністю відповідає роздрукованому примірнику.</p>		

Магістр

Сістук Єлизавета Вікторівна

(підпис)

(ПІБ)

Керівник КМР

Литвиненко Володимир Сергійович

(підпис)

(ПІБ)

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

11.05 – КМР. 1757 „С” 2024.10.18. 016 ПЗ

СІСТУК ЄЛИЗАВЕТИ ВІКТОРІВНИ

2022 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Економічний факультет

УДК

ПОГОДЖЕНО
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри обліку та
оподаткування

Діброва А.Д

(підпис)

Гуцаленко Л.В.

(підпис)

« » 2022 р.

« » 2022 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему:

**«Оподаткування доходів фізичних осіб, їх облік та внутрішній контроль в
умовах розвитку інформаційних технологій»**

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування
(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

**Гарант освітньо-професійної
програми**

д.е.н., професор

Калюга Євгенія Василівна

(підпис)

**Керівник кваліфікаційної
магістерської роботи**

к.е.н., доцент

(науковий ступінь та вчене звання)

Литвиненко Володимир Сергійович

(ПІБ керівника)

(підпис)

Виконала

Сістук Єлизавета Вікторівна

(підпис)

(ПІБ студента)

Київ – 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри
обліку та оподаткування
д.е.н., проф. „ _____ „

Гуцаленко Л. В.

2021 р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТИ

Сістук Єлизаветі Вікторівні

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування

(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»

(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема кваліфікаційної магістерської роботи «Оподаткування доходів фізичних осіб, їх облік та внутрішній контроль в умовах розвитку інформаційних технологій»

затверджена наказом ректора НУБіП України від «18» жовтня 2021 р. № 1757

«С»

Термін подання завершеної роботи на кафедру

(рік, місяць, число)

Вихідні дані до кваліфікаційної магістерської роботи Податковий кодекс України, Закони України, Постанова Верховної Ради України, фінансова звітність, наукові статті та тези, звіт з ПДФО/ВЗ та ЄСВ, електронні ресурси.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Розглянути теоретичні основи оподаткування доходів фізичних осіб;
2. Дослідити організацію та методику обліку доходів фізичних осіб та пов'язаних з ними розрахунками за податками.
3. Дослідити внутрішній контроль оподаткування доходів фізичних осіб з використанням інформаційних технологій.

Перелік графічного матеріалу (за потреби) таблиці, рисунки.

Дата видачі завдання « _____ » _____ 2021 р.

Керівник кваліфікаційної
магістерської роботи

Завдання прийняла до виконання

Литвищенко В.С.
прізвище, ініціали

Сістук Є.В.
прізвище, ініціали

НУБІП України

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

1.1. Економічна сутність та класифікація доходів фізичних осіб як об'єкта оподаткування..... 11

1.2. Теоретичні засади оподаткування доходів фізичних осіб..... 16

1.3. Особливості застосування ставок податку залежно від виду доходів фізичних осіб 21

1.4. Методичні засади застосування інформаційних технологій для оподаткування доходів фізичних осіб 23

Висновки до розділу 1 27

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З НИМИ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ

2.1. Організаційно-економічна характеристика об'єкта дослідження..... 28

2.2. Методика обліку розрахунків з податку на доходи фізичних осіб..... 33

2.3. Облік розрахунків з військового збору..... 38

2.4. Методика обліку нарахування та сплати єдиного соціального внеску 40

2.5. Відображення результатів оподаткування доходів фізичних осіб у звітності із застосуванням електронного документообігу 42

2.6. Облік і оподаткування заробітної плати в умовах використання інформаційних технологій 45

Висновки до розділу 2 50

РОЗДІЛ 3 ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Методичні прийоми внутрішнього контролю оподаткування заробітної плати та інших доходів фізичних осіб..... 52

3.2. Внутрішній контроль оподаткування доходів фізичних осіб з використанням інформаційних технологій.....	55
--	----

3.3. Узагальнення матеріалів контролю для прийняття управлінських рішень щодо оподаткування доходів фізичних осіб в умовах розвитку інформаційних технологій.....	59
---	----

<i>Висновки до розділу 3</i>	63
------------------------------------	----

ВИСНОВКИ	65
-----------------------	----

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69
---	----

ДОДАТКИ	
----------------------	--

НУБІП України Ошибка! Закладка не определена.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВСТУП

НУБІП України

Актуальність. Оподаткування доходів фізичних осіб стосується майже всього економічно активного населення країни. Більшість доходів підлягають оподаткуванню. За рахунок цього податок на доходи фізичних осіб є одним із головних бюджетоутворюючих податків у державі. Тому контроль за правильністю розрахунку та вчасністю сплати супутніх податків та зборів, що стосуються доходів фізичних осіб, є надзвичайно важливим.

Оподаткування в Україні досить часто змінюється, що у свою чергу вимагає адаптації відповідного програмного забезпечення. Одним із найбільших видів доходу фізичних осіб є заробітна плата. Ведення обліку заробітної плати та контроль правильності зроблених нарахувань і утримань є важливим та трудомістким завданням для бухгалтерської служби, але водночас має значний потенціал для автоматизації. Оплата праці є базою для оподаткування, що ще більше актуалізує необхідність використання інформаційних технологій для оптимізації цього процесу. Мікро та малі підприємства не можуть собі дозволити застосовувати високовартісне програмне забезпечення. Водночас, великий бізнес потребує складних інформаційних систем для управління персоналом.

Метою магістерської роботи є теоретичне обґрунтування та практичне удосконалення обліку та контролю оподаткування доходів фізичних осіб в умовах розвитку інформаційних технологій.

Завдання магістерської роботи обумовлені її метою та можуть бути представлені в наступному вигляді:

- узагальнити та систематизувати теоретичні засади щодо обліку та внутрішнього контролю оподаткування доходів фізичних осіб;
- огляд існуючого програмного забезпечення для обліку та оподаткування доходів фізичних осіб, які представлені на сьогоднішній день;
- здійснити організаційно-економічну характеристику об'єкта дослідження;

НУБІП України

- описати методику обліку розрахунків з податку на доходи фізичних осіб, військового збору та єдиного соціального внеску;

- розглянути звітність з оподаткування доходів фізичних осіб;

- описати методику внутрішнього контролю оподаткування заробітної плати та інших доходів фізичних осіб;

- розробити пропозиції щодо удосконалення обліку та контролю розрахунків із податку з доходів фізичних осіб за допомогою сучасних бухгалтерських програм.

Об'єктом дослідження є методика обліку і контролю оподаткування доходів фізичних осіб у ТОВ «СПЕКТР-АГРО».

Предметом дослідження є теоретичні основи, організаційно-методичні аспекти бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю оподаткування доходів фізичних осіб з використанням інформаційних технологій.

Під час вирішення поставлених завдань в магістерській роботі будуть використані наступні **методи наукового дослідження**: спостереження, при вивченні даних по об'єкту дослідження; опис, при наведенні інформації про загальні відомості об'єкта дослідження; моделювання, при створенні моделі процесу автоматизованих робочих місць бухгалтерів під час внутрішнього

контролю обліку оподаткування заробітної плати на підприємстві; вимірювання, при розрахунку показників із фінансової звітності підприємства; узагальнення, при формуванні висновків до кожного розділу та загальних висновків дослідження; аналіз, при дослідженні складових обліку, оподаткування та внутрішнього контролю доходів фізичних осіб; синтез, при формуванні таблиці для обрання програмних продуктів з обліку заробітної плати для різних видів підприємств; аналогії, при дослідженні методики обліку ПДФО, ВЗ та ЄСВ на підприємстві; індукції, при характеристиці усього фінансового стану підприємства за розрахованими показниками, та дедукції,

при виокремленні операційних ризиків із Звіту про управління підприємства, що стосуються теми дослідження, а також порівняльний, при порівнянні доходів у вигляді податкових надходжень з ПДФО та ВЗ за досліджувані роки.

при виокремленні операційних ризиків із Звіту про управління підприємства, що стосуються теми дослідження, а також порівняльний, при порівнянні доходів у вигляді податкових надходжень з ПДФО та ВЗ за досліджувані роки.

при виокремленні операційних ризиків із Звіту про управління підприємства, що стосуються теми дослідження, а також порівняльний, при порівнянні доходів у вигляді податкових надходжень з ПДФО та ВЗ за досліджувані роки.

при виокремленні операційних ризиків із Звіту про управління підприємства, що стосуються теми дослідження, а також порівняльний, при порівнянні доходів у вигляді податкових надходжень з ПДФО та ВЗ за досліджувані роки.

Наукова новизна і практична значущість отриманих результатів

полягає у тому, що була розроблена таблиця, яка допомагатиме з вибором програмного забезпечення з обліку та оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати для підприємств різних категорій. Також розроблена схема внутрішнього контролю розрахунків з ПДФО, ВЗ, ЄСВ за допомогою програмного забезпечення на основі попередніх досліджень внутрішнього контролю. Доопрацьована загальна інформація щодо обліку, оподаткування та внутрішнього контролю доходів фізичних осіб в умовах розвитку інформаційних технологій у період воєнного стану.

Для підготовки кваліфікаційної магістерської роботи були використані наступні **джерела інформації**: Податковий кодекс України, Закони України, Постанова Верховної Ради України, фінансова звітність об'єкта дослідження, наукові статті та тези, звіт з ПДФО/ВЗ та ЄСВ, електронні ресурси.

Участь у науковій роботі. За період навчання на магістратурі була здійснена наступна наукова робота:

1. Участь у I Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Міжнародні тенденції формування професійної компетентності фахівців з обліку і оподаткування», яка відбулась 16-17 вересня 2021 року. За результатами участі були опубліковані тези доповіді «Облік податку на доходи фізичних осіб в умовах розвитку інформаційних технологій» у співавторстві.

2. Участь у VI міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні наукові дослідження: досягнення, інновації та перспективи розвитку», яка відбулась 21-23 листопада 2021 року. За результатами участі були опубліковані тези доповіді «Облік і оподаткування зарплати в Україні в умовах розвитку інформативних технологій» у співавторстві.

3. Участь у 75 Науково-практичній студентській конференції «Концептуальні засади розвитку аграрного сектору економіки України в умовах глобальних викликів», яка відбулась 25 листопада 2021 року. За результатами участі були опубліковані тези доповіді «Теорія і практика використання об'єднаної звітності з ПДФО та ЄСВ» у співавторстві.

4. Участь у Всеукраїнській науково-практичній онлайн-конференції «Наукові читання професора Григорія Герасимовича Кірейцева» (до 90-річчя від дня народження), яка відбулась 22 лютого 2022 року. За результатами участі були опубліковані тези доповіді «Опортунізм як джерело трансакційних витрат: обліковий аспект» у співавторстві.

5. Участь VI Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції «Роль молоді у розвитку АПК України», яка відбулась 19-20 квітня 2022 року.

6. Участь у X Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті Євроінтеграції», яка відбулась 26 травня 2022 року. За результатами участі були опубліковані тези доповіді «Можливості та проблеми використання бенчмаркінгу на підприємствах України» у співавторстві.

7. Публікація наукової статті на тему «Використання інформаційних технологій в обліку і оподаткуванні заробітної плати» у жовтні 2022 року у фаховому журналі «Ефективна економіка» у співавторстві.

Структура роботи. Кваліфікаційна магістерська робота складається із трьох розділів та висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний текст роботи займає 62 сторінки. Робота містить 18 таблиць, 5 рисунків, 14 додатків та 70 найменувань використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

1.1. Економічна сутність та класифікація доходів фізичних осіб як об'єкта оподаткування

Оподаткування доходів фізичних осіб займає значну частину праці облікових працівників та є основою для надходження до бюджету. Загальними податками та зборами, що застосовуються до оподатковуваних доходів фізичних осіб є податок на доходи фізичних осіб (ПДФО), військовий збір (ВЗ) та єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ). Необхідно розглянути їх економічну сутність.

ПДФО – це загальнодержавний прями́й податок, що забезпечує значну частину грошових надходжень до бюджету країни. Цей податок дає можливість державі впливати на рівень грошових надходжень (доходів) громадян.

Перш ніж аналізувати економічну сутність ПДФО, потрібно дати його коректне визначення. ПДФО – це податок, що стягується з фізичних або юридичних осіб (платників податку), сума до сплати якого змінюється відповідно до оподаткованого доходу.

Аналізуючи дохідну частину державного бюджету України за останні роки, можна дійти висновку, що ПДФО займає друге місце за податковими надходженнями з усіх надходжень. У табл. 1.1 наведена інформація щодо податкових надходжень з ПДФО до бюджету з 2018 по липень 2022 року.

Податкові надходження з ПДФО до зведеного бюджету України в період 2018-2022 рр.

Рік	ПДФО (грн)	% до всіх податкових надходжень	% до загального доходу
2018	211 177 140 198,88	21,41	17,83
2019	253 032 949 798,24	23,64	19,62
2020	271 177 802 979,05	23,86	19,70
2021	321 176 690 718,21	22,09	19,32
2022 (січень-липень)	199 953 886 710,82	27,88	19,55

Джерело: розраховано автором на основі даних Open budget [18]

Можна спостерігати, що частка надходжень з податку на доходи фізичних осіб до бюджету в середньому однакова та поступово йде до збільшення. У 2022 році в період з січня по липень частка ПДФО з усіх податкових надходжень збільшилась на 5,79%.

Економічною сутністю ПДФО є перерахування частини доходів громадян до державного бюджету країни, щоб надати можливість покрити видатки, що спрямовані на підтримання соціально-економічної стабільності на макроекономічному рівні країни. Даний податок виконує фискальну та регулюючу функції.

Податок на доходи фізичних осіб є надзвичайно важливим податком в країні, так як він не тільки дає можливість отримати значну частину доходу до бюджету, але є ще одним із тих податків, що надає можливість реалізувати основні принципи оподаткування. Під цим варто розуміти, що відбувається справедливість та йде рівномірність розподілу податкового тягаря.

ПДФО зачіпає інтереси всього економічно активного населення, так як оподатковуються різні категорії доходів громадян. Варто розглянути загальну класифікацію доходів фізичних осіб, що підлягають оподаткуванню.

Основні види доходів, що включаються до загального місячного (річного) оподаткованого доходу платника податку, є наступними:

- доходи у вигляді заробітної плати за трудовим договором (контрактом);

- суми винагород та інших виплат за цивільно-правовим договором;

- доходи від продажу об'єктів майнових і немайнових прав;

- доходи від операцій з майном;

- доходи від надання майна в лізинг, оренду або суборенду;

- оподаткований дохід (прибуток), що не був включений до минулих податкових періодів та виявлений платником податку самостійно або нарахований контролюючим органом;

- пасивні доходи та доходи у вигляді виграшів, призів;

- інвестиційний прибуток;

- дохід у вигляді спадку та отриманого дарунку майна;

- дохід у вигляді пені, штрафів;

- дохід, отриманий як додаткове благо [41].

Відповідно до зведеного державного бюджету України, найбільша частка суми ПДФО підпадає під вид доходу «Доходи платника податку у вигляді заробітної плати, що сплачуються податковими агентами». У табл. 1.2 представлена інформація щодо структури бюджету за доходами, а саме в розрізі податкових надходжень з ПДФО з 2018 по липень 2022 року.

Таблиця 1.2

Податкові надходження з ПДФО із доходів платника податку у вигляді заробітної плати, що сплачуються податковими агентами, за період 2018-2022 рр.

Рік	ПДФО, що сплачується податковими агентами, із доходів платника податку у вигляді заробітної плати		Всього податкових надходжень з ПДФО (грн)	
	грн	%	1	2
2018	175 182 920 138,84	82,96	211 177 140	198,88

Продовження табл. 1.2

1	2	3	4
2019	209 010 139 929,73	82,60	253 032 949 798,24
2020	223 866 657 111,87	82,55	271 177 802 979,05
2021	267 172 980 322,80	83,19	321 176 690 718,21
2022	140 279 955 679,23	70,16	199 953 886 710,82

Джерело: розраховано автором на основі даних Open budget [18]

Можемо дійти до висновку, що, дійсно, ПДФО із доходів платника податку у вигляді заробітної плати займають найбільшу частку з поміж інших категорій доходу за всі досліджувані роки. Частка податкових надходжень є приблизно однаковою, крім 2022 року. Але, так як на даний момент за 2022 рік доступною інформацією є період сім місяців, то до кінця року ситуація може змінитись.

У більшості випадках одночасно з ПДФО з доходу утримується також і військовий збір (ВЗ), що в свою чергу дає можливість фінансувати Збройні сили України. У табл. 1.3 аналогічно можемо проаналізувати розмір сплати військового збору з 2018 по липень 2022 року.

Таблиця 1.3
Податкові надходження військового збору до зведеного бюджету України в період 2018-2022 рр.

Рік	ВЗ (грн)	% до всіх податкових надходжень	% до загального доходу
2018	18 723 464 232,85	1,90	1,58
2019	22 425 508 428,08	2,10	1,74
2020	23 929 471 561,75	2,11	1,74
2021	28 608 785 918,21	1,97	1,72
2022 (січень-липень)	18 021 902 283,42	2,51	1,76

Джерело: розраховано автором на основі даних Open budget [18]

Можемо спостерігати, що в середньому частка надходжень з військового збору до бюджету приблизно однакова. Загальний розмір податкових надходжень з ВЗ з кожним роком збільшується, що свідчить про збільшення оподатковуваних доходів громадян.

Також, якщо розглядати оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати, то додається ще один вид нарахування, а саме єдиний соціальний внесок (ЄСВ). У табл. 14 наведена динаміка податкових надходжень з ЄСВ з 2018 по вересень 2022 року.

Таблиця 1.4

Динаміка податкових надходжень з ЄСВ в Україні в період 2018-2022 рр..

Рік	Надходження з ЄСВ (млрд. грн.)
2018	228
2019	274
2020	294
2021	349
2022 (січень-вересень)	299

Джерело: узагальнено автором на основі методологічних положень [58]

Також спостерігаємо, що надходження з ЄСВ з кожним роком збільшуються. Причиною цього слугує зростання середньої заробітної плати.

Розподіл надходжень з ЄСВ у 2022 році відбувається за наступною методикою:

- пенсії – 85,6%;
- лікарняні – 9,6%;
- виплати по безробіттю – 4,8% [58].

На сьогоднішній день ЄСВ забезпечує дві третини надходжень до Пенсійного Фонду України та основну частину надходжень до Фонду соціального страхування та Фонду з безробіття [58].

1.2. Теоретичні засади оподаткування доходів фізичних осіб

Як уже зазначалось, найбільшою часткою, що оподатковуються ПДФО, є доходи у вигляді заробітної плати.

Дослідженню обліку і оподаткування доходів у вигляді заробітної плати присвятили свої дослідження такі науковці, як Бутинець Ф.Ф., Гудаленко Л.В., Чижова Т.В., Юрчишена Л.В., Сидорович М.Я., Безверхий К., Андрущенко В., Онишко С., Гнидюк І.В., Мельянова Л.В., Тимченко О.М., Сибірянська Ю.В. [27].

Податку на доходи фізичних осіб відведено окремий розділ у Податковому кодексі України (ПКУ), а саме розділ IV.

Згідно з статті 162 ПКУ платниками податку є:

- фізична особа - резидент, яка отримує доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;

- фізична особа - нерезидент, яка отримує доходи з джерела їх походження в Україні;

- податковий агент [44].

Не є платником податку нерезидент, який отримує доходи з джерела їх походження в Україні і має дипломатичні привілеї та імунітет, встановлені чинним міжнародним договором України, щодо доходів, які він отримує безпосередньо від провадження дипломатичної чи прирівняної до неї таким міжнародним договором діяльності.

У табл. 1.5 відповідно до статті 163 ПКУ визначені об'єкти оподаткування ПДФО.

Таблиця 1.5

Об'єкти оподаткування податку на доходи фізичних осіб

Об'єктом оподаткування резидента є:	Об'єктом оподаткування нерезидента є:
1	2
загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;	загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;

<p>1</p> <p>- доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);</p>	<p>2</p> <p>- доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).</p>
<p>- іноземні доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.</p>	<p>- доходи з джерел за межами України.</p>

Джерело: узагальнено автором на основі даних ПКУ [44]

Згідно з статтею 164 ПКУ базою оподаткування є загальний оподатковуваний дохід, тобто будь-який дохід, який підлягає оподаткуванню, нарахований (виплачений, наданий) на користь платника податку протягом звітного податкового періоду.

Базою оподаткування для доходів, отриманих від провадження господарської або незалежної професійної діяльності, є чистий річний оподатковуваний дохід.

У разі використання права на податкову знижку базою оподаткування є чистий річний оподатковуваний дохід, який визначається шляхом зменшення загального оподаткованого доходу на суми податкової знижки такого звітного року [44].

Також при визначенні бази оподаткування платник податку може скористатись податковою соціальною пільгою (ПСП). За допомогою нею коригується загальний оподатковуваний дохід. Дана пільга може використовуватись тільки за одним місцем роботи. Її розмір встановлюється відповідно до прожиткового мінімуму громадян станом на 1 січня звітного податкового року. Щоб скористатись пільгою, працівник повинен подати заяву до бухгалтерії та підтверджувальні документи до неї.

ПСП застосовують до зарплати, нарахованої працівнику упродовж звітного податкового місяця, якщо її розмір не перевищує місячний прожитковий мінімум, діючий для працездатної особи станом на 1 січня звітного податкового року, який помножений на 1,4 й округлений до найближчих десяти грн. Граничний дохід для застосування ПСП у 2022 році складає 3470 грн.

ПСП може скористатись працівник якщо:

- його сума нарахованої місячної заробітної плати не перевищує граничний розмір доходу;

- не отримує одночасно стипендію, грошове чи майнове (речове) забезпечення як учень, студент, аспірант, ординатор, ад'юнкт, військовослужбовець, які виплачують з бюджету [43]

Податкова соціальна пільга не застосовується до доходу від підприємницької та іншої незалежної професійної діяльності.

У табл. 1.6 сформована загальна інформація з ПСП, а саме хто може претендувати на пільгу та в якому розмірі станом на 2022 рік

Таблиця 1.6

Право та розмір податкової соціальної пільги

Хто має право на ПСП	Розмір ПСП (грн)
1 Загальна ПСП для всіх платників податку (пп. 169.1.1 ПКУ)	2 1240,50
Підвищена пільга для платника податку, який утримує двох чи більше дітей віком до 18 років (100% загальної ПСП), у розрахунку на кожну таку дитину (пп. 169.1.2 ПКУ)	1240,50
Підвищена пільга для платника податку, який відповідає одній з категорій, названих у пп. 169.1.3 ПКУ (150% загальної ПСП). При цьому пільгу на дітей згідно з пп.пп. "а" та "б" пп. 169.1.3 ПКУ надають у розрахунку на кожну дитину	1860,75

1	2
Підвищена пільга для осіб, перелічених у пп. 169.1.4 ПКУ (200% загальної ПСП)	2 481

Джерело: узагальнено автором на основі методологічних положень [43]

Згідно статті 168 ПКУ податковий агент, який нараховує оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок із суми такого доходу за його рахунок. Одночасно з ПДФО також з доходу фізичної особи утримується військовий збір (ВЗ) у розмірі 1,5%.

Військовий збір (ВЗ) – це тимчасовий обов'язковий платіж, що був уведений на фінансування Збройних сил України під час проведення АТО через російську агресію на території України [10].

Платниками військового збору є ті ж самі платники, що і ПДФО за п. 162.1 ПКУ.

Згідно Закону України від 19.06.2022 № 2508-ІХ на період дії воєнного стану не оподатковуються військовим збором доходи у вигляді грошового забезпечення військовослужбовців та працівників:

- Збройних сил України;
- Національній гвардії України;
- правоохоронних органів;
- Служби безпеки України;
- Служби зовнішньої розвідки України;
- Державної прикордонної служби України;
- осіб рядового, начальницького складу, військовослужбовців, працівників Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань;

- інших осіб на період їх безпосередньої участі в здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації [47].

В основному ВЗ «працює» з ПДФО в так званому тандемі. Варто наголосити, що при застосуванні ПСП, ВЗ нараховується на дохід без пільги.

Також аналогічно при використанні натурального коефіцієнта для підвищення бази оподаткування, військовий збір нараховується на дохід без коефіцієнта.

Якщо розглядати доходи у вигляді заробітної плати, то роботодавець повинен одночасно з ПДФО і ВЗ нараховувати ЄСВ, тобто він і є платником цього внеску.

Єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (ЄСВ) – це обов'язковий страховий внесок, що гарантує громадянам право на соціальний захист [21].

ЄСВ регулюється Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI [49].

Згідно статті 4 даного Закону платниками ЄСВ є:

- роботодавці;
- фізичні особи – підприємці, у тому числі ті, що обрали спрощену систему оподаткування;
- особи, що провадять незалежну професійну діяльність;
- особи, які беруть добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері зовнішніх зносин, уповноважений орган центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики з питань національної безпеки у воєнній сфері та сфері оборони і військового будівництва у мирний час та особливий період, за непрацюючого іншого з подружжя працівника дипломатичної служби, який перебуває за кордоном за місцем довготермінового відрядження такого працівника [49].

Узагальнюючи, спостерігаємо, що податковий агент (роботодавець), який нараховує оподатковуваний дохід на користь платника податку, зобов'язаний утримувати податок із суми такого доходу за рахунок працівника, використовуючи відповідну ставку податку. У свою чергу на суму оподаткованого доходу роботодавець повинен нарахувати та сплатити за свій коштів витрати по ЄСВ.

1.3. Особливості застосування ставок податку залежно від виду доходів фізичних осіб

Як уже з'ясували, доходи фізичних осіб оподатковуються ПДФО, ВЗ, а також ЄСВ. В залежності від виду доходу, а також категорії, до якої відноситься фізична особа, можуть застосовуватись різні ставки податків.

У дод. А.1 представлена інформація щодо застосування ставок податку на доходи фізичних осіб та військового збору.

Можемо спостерігати, що на даний момент існують чотири ставки оподаткування доходів за ПДФО: 18%, 5%, 9% та 0%. Також бачимо, що військовий збір теж не застосовується до всіх доходів. За ставкою 0%, хоч і не отримуються надходження в бюджет країни, але їх відображення у звітності потрібно для того, щоб держава контролювала доходи платника податку.

Також існує така категорія доходів, як додаткове благо. До поняття додаткове благо слід віднести ті доходи, які не підпадають під категорію заробітна плата чи винагорода за цивільно-правовим договором. Для прикладу, це може бути сума безповоротної фінансової допомоги, але це не стосується суми процентів умовно нарахованих на таку допомогу. Детальний перелік, що може вважатись додатковим благом наведено в п. 164.2.17 ПКУ [44]. Додаткові блага оподатковуються за ставкою 18% ПДФО та 1,5% ВЗ.

Звичайно існують доходи фізичних осіб, які не підпадають під оподаткування ПДФО і відповідно ВЗ. Вони не включаються у розрахунок загального місячно (річного) оподаткованого доходу. До них відносяться,

наприклад, сума пенсій, сума державних премій України або стипендій України та інші. Детальний перелік наведено у статті 165 ІПКУ [44].

Розглянемо ставки податку з Єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. ЄСВ також має різні ставки оподаткування, хоча основною вважається у розмірі 22% від нарахованого доходу. У табл. 1.7 наведена інформація щодо застосування ставок по ЄСВ.

Таблиця 1.7

Особливості застосування ставок ЄСВ

Ставка ЄСВ	Умови застосування
22%	При виплаті заробітної плати працівникам на загальних умовах. При виплаті винагород за цивільно-правовим договором. Стосується фізичних осіб-підприємців, самозайнятих осіб, членів фермерських господарств та інших.
8,41%	При виплаті роботодавцями заробітної плати працівникам з інвалідністю. Дана умова не стосується для виплат винагород за цивільно-правовим договором.
5,5%	Для підприємств та організацій громадських організацій осіб з інвалідністю, у яких кількість осіб з інвалідністю становить не менш як 50% загальної чисельності працюючих та фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить не менш як 25% суми витрат на оплату праці.
5,39%	Для підприємств та організацій всеукраїнських громадських організацій осіб з інвалідністю, зокрема товариств УТОГ та УТОС, у яких кількість осіб з інвалідністю становить не менш як 50% загальної чисельності працюючих, фонд оплати праці таких осіб з інвалідністю становить не менш як 25% суми витрат на оплату праці.

Джерело: узагальнено автором на основі методологічних положень [20]

Можемо спостерігати, що, окрім основної ставки у розмірі 22%, існують й інші, які передбачені для заробітної плати осіб з інвалідністю. Також мінімальні та максимальні страхові внески прив'язані до основної ставки ЄСВ та мінімальної заробітної плати. Із 1 жовтня 2022 року мінімальна заробітна плата становить 6700 грн. Тому мінімальний страховий внесок буде становити 1464 грн. ($6700 * 22\%$). Максимальний страховий внесок не повинен перевищувати 15 мінімальних заробітних плат, що становить 22 110 грн. ($15 * 6700 * 22\%$).

1.4. Методичні засади застосування інформаційних технологій для оподаткування доходів фізичних осіб

Надходження ПДФО із доходів платника податку у вигляді заробітної плати займають найбільшу частку податкових надходжень з поміж інших категорій доходу. Тому основні програмні продукти з розрахунку та обліку націлені саме на цю категорію доходу.

На сьогоднішній день організації користуються різними бухгалтерськими програмами, що значно полегшують життя бухгалтера та зводять до мінімуму ймовірність виникнення помилок. Найчастіше з метою обліку виконаної роботи, нарахування зарплати, розрахунку та сплати відповідних податків використовують бухгалтерські інформаційні системи такі як «MASTER:Бухгалтерія», «BAS Бухгалтерія», «BookKeeper», «jSolutions», «Дебет Плюс» та інші.

Типовий функціонал прикладного рішення дозволяє вести облік розрахунків з працівниками та ПДФО за такими напрямками:

- облік відпрацьованого часу із застосуванням різних облікових методів;
- розрахунок заробітної плати персоналу з використанням різних систем оплати праці: погодинної (у тому числі тарифної), відрядної та їх різновидів,
- розрахунок утримань із заробітної плати, в тому числі ПДФО та ВЗ;

- аналіз нарахованої заробітної плати з використанням внутрішньої аналітичної звітності;

- отримання уніфікованих звітних форм;

- обчислення регламентованих законодавством податків та відрахувань до фонду оплати праці, у тому числі розрахунок податкової соціальної пільги з

ПДФО, нарахування податку за договорами цивільно-правового характеру тощо;

- формування регламентованої звітності із заробітної плати: зведеної та персоніфікованої [1].

До прикладних рішень для обліку кадрів і заробітної плати можна віднести «MASTER: Зарплата і кадри», «M.E.Doc Зарплата», «УкрЗарплата», «Зарплата і управління персоналом» тощо. Варто відзначити, що функціонал і можливості цих програмних продуктів дещо відрізняються один від одного [27].

«MASTER: Зарплата і кадри» – програмний продукт, що автоматизує задачі розрахунку заробітної плати і обліку кадрів на підприємствах малого та середнього бізнесу і комунальних підприємствах. Рішення створене для українського ринку та відповідає чинному законодавству України. Доступне у хмарному і стаціонарному варіантах [27].

Кадровий облік забезпечується наступним функціоналом:

- особові картки: призначення і переміщення, освіта, підвищення кваліфікації, родинний склад, іноземні мови, нагороди і почесні звання, дисциплінарна відповідальність тощо;

- структура та штатний розклад;

- облік відпусток, лікарняних, періодів використання відпусток, графік відпусток;

- облік осіб, які мають пільги та/або яким встановлена інвалідність, різних видів стажу;

- довідники: підрозділи, бригади, посади, тарифні сітки, види відпусток, лікарняні, документи по середньому, види наказів [3].

Для обліку заробітної плати використовується:

- таблиць обліку робочого часу, фонди робочого часу;
- розрахунок відпусток, лікарняних, відраджень і т.д.;
- заява-розрахунок ФСС;
- разові та умовно-постійні нарахування/утримання;

- розрахунок зарплати, підсумки зарплати, карткові рахунки закриття/відміна закриття звітного місяця [5].

Подібні функції виконує модуль «М.Е.Дос.Зарплата», що призначений для розрахунку і нарахування заробітної плати, обліку та управління

персоналом для малих і середніх підприємств. Він надає можливість:

- вести особисті картки та розрахункові листи співробітників;
- вести нарахування із заробітної плати до фондів;
- зберігати розрахункові листи за різні періоди;

- формувати документи для переводу виплат на особисті рахунки;

- автоматично розраховувати заробітну плату та формувати розрахункові відомості;

- автоматично перераховувати заробітну плату з урахуванням графіка роботи;

- автоматично перераховувати утримання та відрахування при зміні законодавства;

- автоматично заповнювати звіти на підставі зарплатних даних [2].

Ця система є досить зручною та простою у використанні, має можливість відразу формувати та подавати звітність у контролюючі органи. Недоліком даної системи є те, що вона не є складовою комплексної системи обліку чи управління. А це означає, що як і наведені вище програми, потребує інтеграції з обліковими системами.

MASTER:Бухгалтерія – вітчизняний програмний продукт для ведення бухгалтерського обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу. Складається з функціональних модулів, що охоплюють всі ділянки

бухгалтерського обліку: зарплата, кадри, продажі, покупки, банк і каса, склад, виробництво, основні засоби та нематеріальні активи, облік ПДВ тощо.

Bookkeeper – сучасна онлайн-бухгалтерія, що дозволяє вести облік діяльності, формувати звітність з будь-якого пристрою. Система розроблена за принципом UX, тобто перевіреного досвіду користувачів. Інтуїтивний та дружній інтерфейс забезпечує розуміння онлайн-бухгалтерії широким колом споживачів [5].

Іноді на малих підприємствах бухгалтери можуть вручну розраховувати податки або за допомогою MS Excel, через відсутність додаткового фінансування. Але такий підхід не прийнятний для великих підприємств, де працюють сотні співробітників.

З розвитком інформаційних технологій також створюються нові інструменти перевірки розрахунку податків. Для прикладу сайт «Зарплата@online» надає можливість кожному безкоштовно перевірити правильність нарахованого ПДФО. Даний сайт враховує всі обставини, які можуть бути у працівника, наприклад податкова соціальна пільга. Також популярними онлайн-сервісами є «Bankchart» та «Uteka».

Щодо останнього сервісу, то «Uteka» розробила декілька калькуляторів, які дають можливість розрахувати суму заробітної плати з урахуванням ПДФО та ВЗ. Також можна окремо визначити суму лікарняних, відпускних, декретних та ЄСВ. Цей онлайн-сервіс є дуже зручним, так як враховує всі можливі ситуації та ставки податку. Його може використовувати не тільки звичайний працівник для перевірки нарахованого та виплаченої заробітної плати, але й також може користуватись бухгалтер невеликої організації, де немає спеціальної бухгалтерської програми.

Висновки до розділу 1

Розглянувши перший розділ магістерської роботи, можемо узагальнити вищенаведену інформацію. Дійсно, оподаткування доходів фізичних осіб є надзвичайно важливою частиною у податкових процесах України, адже ПДФО займає одну з найбільших дохідних частин з податкових надходжень. Окрім того, оподаткування доходів фізичних осіб охоплює три податки: ПДФО, ВЗ та ЄСВ. Було досліджено, що у розрізі податкових надходжень з ПДФО, найбільшу частку займають саме доходи у вигляді заробітної плати, і відповідно це впливає на розмір надходжень з ВЗ, так як ці утримання «працюють» у тандемі. Також було з'ясовано, що податкові надходження з ЄСВ з кожним роком збільшуються через зростання середньої заробітної плати.

У даному розділі були актуалізовані дані щодо оподаткування доходів фізичних осіб. Конкретно було з'ясовано, що з'явився новий вид доходу у вигляді грошового забезпечення для військовослужбовців, який оподатковується ПДФО за основною ставкою, але при цьому не утримується ВЗ.

Також було здійснено огляд бухгалтерських програм та різноманітних онлайн-сервісів, за допомогою яких можна здійснювати розрахунки та облік з ПДФО, ВЗ та ЄСВ. У залежності від різних можливостей фінансування підприємств, установ та організацій, не завжди є можливість забезпечити бухгалтерію дійсно сучасними та дорогими програмами. Тому були запропоновані альтернативи для розрахунків доходів у вигляді заробітної плати з використанням безкоштовних онлайн-сервісів. Дані пропозиції будуть корисними для малих бюджетних організацій, установ або для фізичних осіб-підприємців, які не мають у своїй підприємницькій діяльності великого штату працівників.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ ТА ПОВ'ЯЗАНИХ З НИМИ РОЗРАХУНКІВ ЗА ПОДАТКАМИ

2.1. Організаційно-економічна характеристика об'єкта дослідження

Об'єктом дослідження було обрано ТОВ «СПЕКТР-АГРО». Це компанія, що займається дистрибуцією насіння, засобів захисту рослин та мінеральних макро- та мікродобрив для провідних світових та українських виробників, а

також розвиває напрямки з дистрибуції сільськогосподарських машин та запасних частин для них. Компанія заснована у 2009 році.

ТОВ «СПЕКТР-АГРО» має приватну форму власності та належить до транснаціональної корпорації Sumitomo Corporation. Товариство є дочірнім підприємством, що повністю належить Оскар Агро Лімітед (Велика Британія). Реалізація продукції Компанії відбувається через власну мережу з 22-х власних представництв по території України. Основний вид діяльності – 46.75 «Оптова торгівля хімічними продуктами».

Кількість працівників ТОВ «СПЕКТР-АГРО» станом на 31.12.2021 рік становить 453 особи. У 2021 році Компанія складалась з наступних структурних підрозділів: Адміністрації, Департаменту по роботі з ключовими клієнтами, Департаменту мінеральних добрив, Департаменту мікродобрив, Департаменту засобів захисту рослин, Департаменту насіння, Департаменту науково-технологічного забезпечення, Департаменту логістики та торгівлі СГП, Департаменту товарів для населення, Департаменту маркетингу, Департаменту бухгалтерського обліку та звітності, Департаменту фінансово-економічного забезпечення, Департаменту інформаційних технологій, Департаменту юридичного та кадрового забезпечення, Департаменту техніки, Департаменту технічного сервісу, Департаменту запасних частин, Сервісного центру Центральний, Адміністративно-господарської служби [64].

Згідно Звіту з управління, компанія стверджує, що у своїй операційній діяльності повністю самодостатня, так як має в своєму складі директорів, бухгалтерів, які реєструють операції, і готують звітність компанії, юридичну службу.

На рис. 2.1 зображено кількість працівників ТОВ «СПЕКТР-АГРО» із розподілом на стать за 2019-2021 рр..

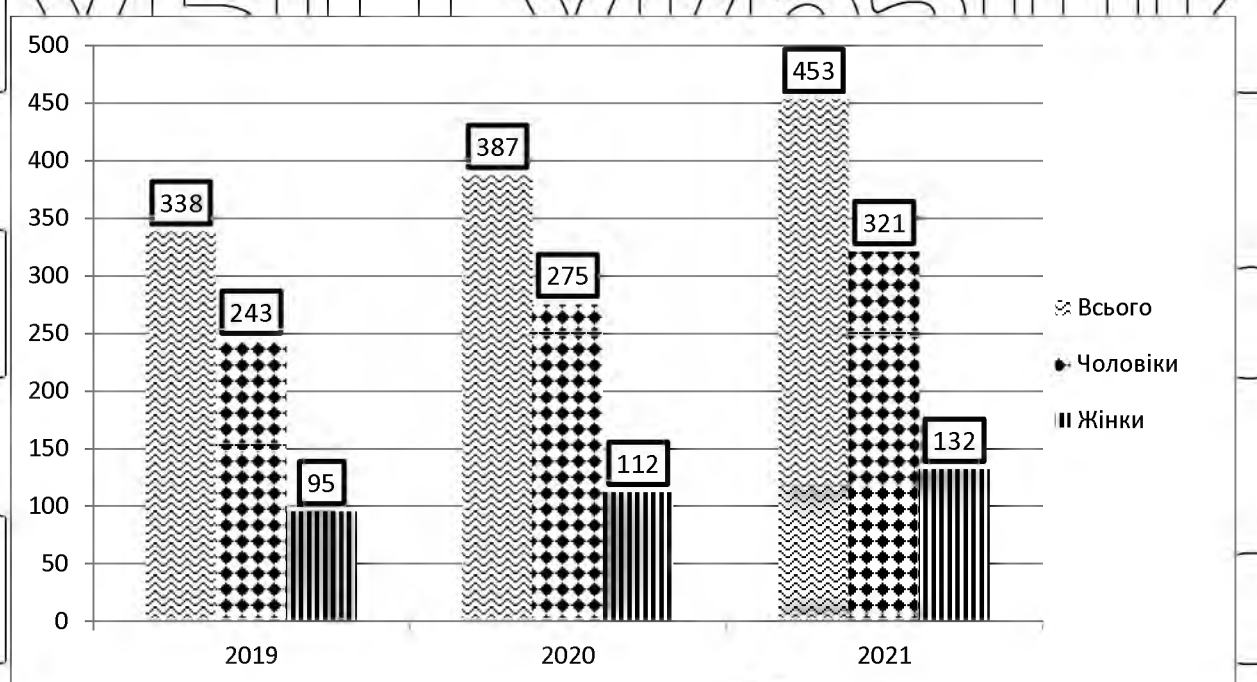

Рис. 2.1. Кількість працівників ТОВ «СПЕКТР-АГРО» із розподілом на стать за 2019-2021 рр..

Джерело: побудовано автором за даними ТОВ «СПЕКТР-АГРО» [64]

Із рис. 2.1 можемо побачити, що кількість працівників з кожним роком збільшується, так у 2021 році кількість працівників зросла на 115 осіб із 2019 року. Працівників жіночої статі значно менше у загальній кількості, аніж чоловіків. Це може пояснюватись специфікою діяльності підприємства.

Далі проаналізуємо показники компанії на основі фінансової звітності.

Дані за 2019-2021 роки були отримані з офіційного сайту ТОВ «СПЕКТР-АГРО» (дод. Б.1, дод. Б.2, дод. Б.3, дод. Б.4, дод. Б.5, дод. Б.6) ○

Для початку проведемо вертикальний та горизонтальний аналіз балансу ТОВ «СПЕКТР-АГРО» та на його основі складемо порівняльний аналітичний баланс (дод. Б.7, та дод. Б.8).

Отже, з вертикального аналізу можемо побачити, що за досліджувані роки найбільшу частку активів складають оборотні активи (понад 90%). У свою чергу оборотні активи формуються з основної частини запасів та дебіторської заборгованості. Пасив балансу складається із значної частини поточних зобов'язань і забезпечень (понад 90%).

За горизонтальним аналізом у 2021 році вартість майна та джерел їх формування збільшилась на 60,9% у порівнянні з 2019 роком. Відповідно прибуток зріс у 5,6 разів за досліджуваний період. У 2021 році довгострокова заборгованість зменшилась на 45,3% у порівнянні з 2019 роком, але поточна заборгованість збільшилась на 54,4%. Так можемо спостерігати, що поточна кредиторська заборгованість збільшилась на 95,3%, з неї за товари, роботи та послуги зросла на 19,1%. Але є меншою у порівнянні з 2020 роком, де вона зросла на 66,1% у порівнянні з базисним роком.

Далі розрахуємо основні показники діяльності ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за 2019-2021 роки (дод. Б.9). Можемо спостерігати, що коефіцієнт абсолютної ліквідності не підпадає під нормативне значення, а значить підприємство не готове за рахунок власних грошових коштів негайно погасити короткострокові зобов'язання. Проте за останні роки йде тенденція до збільшення показника, а саме у 2021 році абсолютне відхилення складає +0,096 у порівнянні з 2019 роком.

Щодо коефіцієнта швидкої ліквідності, то також можемо спостерігати, що показник за досліджувані роки не підпадає під нормативне значення. Це свідчить про те, що підприємство не може погасити в повній мірі поточну заборгованість за рахунок власних грошових коштів та очікуваних фінансових надходжень у вигляді дебіторської заборгованості. Але за останні роки йде тенденція до збільшення даного коефіцієнта, так у 2021 році показник зріс на 0,1 у порівнянні з 2019 роком.

За розрахунком показника загальної ліквідності бачимо, що він також не підпадає під рекомендоване нормативне значення, що показує недостатність оборотних активів для повного покриття заборгованості. Аналогічно є тенденція до збільшення даного коефіцієнта.

Із розрахованих коефіцієнтів автономії бачимо, що вони також не підпадають під нормативне значення за досліджуваний період, що свідчить про високий рівень фінансових ризиків компанії. Залучений капітал значного переважає власного, проте йде тенденція до збільшення власного капіталу, та відповідно зменшення цього показника.

За коефіцієнтом маневреності власного капіталу бачимо, що підприємство має достатньо ресурсів для фінансування частини оборотних та необоротних активів. Коефіцієнти квоти власника показують, що у 2021 році боргове навантаження значно знизилось на акціонерний капітал у порівнянні із 2019 роком.

Коефіцієнти оборотності власного капіталу мають досить високе значення, що свідчить про ефективність використання капіталу власників, проте у 2021 році показник зменшився на 13,7. Коефіцієнти рентабельності власного капіталу з кожним роком зростають. Дана тенденція означає, що є висока віддача на вкладений власний капітал.

Коефіцієнти зносу основних засобів підпадають під нормативне значення та мають тенденцію до зменшення, що є позитивним для підприємства.

Коефіцієнти оновлення показують інтенсивне поліпшення майнового стану компанії за 2019-2020 роки, окрім 2021, де показник зменшився на 0,4 у порівнянні з 2020 роком. Коефіцієнти оборотності основних засобів мають досить високе значення, що свідчить про ефективне використання основних засобів, проте у 2021 році цей показник зменшився на 39,7 у порівнянні із 2019 роком.

Коефіцієнти оборотності активів за 2019-2021 роки зменшились на 0,4 у порівнянні з 2019 роком, що свідчить про менш ефективне використання активів підприємством. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними

засобами підпадає під нормативне значення, що показує здатність компанії фінансувати оборотний капітал за рахунок власних оборотних коштів. Коефіцієнти рентабельності активів з кожним роком зростають, що свідчить про ефективність використання активів підприємством.

Показник чистого оборотного капіталу має позитивне значення та з кожним роком збільшується, що означає здатність компанії погасити свої короткострокові зобов'язання та мати резерви для розширення своєї діяльності. За коефіцієнтом норми прибутку на власний капітал бачимо, що він зростає з кожним роком, що свідчить про високу дохідність компанії.

Далі визначимо за кожен досліджуваний рік фінансову стійкість підприємства. Фінансова стійкість визначається на основі трьох показників: запаси і витрати, власні оборотні кошти (ВОК) та нормальні джерела формування запасів (НДФЗ). У табл. 2.1 розраховані показники фінансової стійкості ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за 2019-2021 рр..

Таблиця 2.1
Показники фінансової стійкості ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за 2019-2021 рр.

Показники	Формула	Роки		
		31.12.2019	31.12.2020	31.12.2021
Запаси і витрати, тис. грн.	Запаси + поточні біологічні активи + витрати майбутніх періодів + інші оборотні активи	1 205 769	1 367 169	1 533 274
ВОК, тис. грн.	Власний капітал- Необоротні активи	81 677	94 895	186 461
НДФЗ, тис. грн.	ВОК + розрахунки з кредиторами по товарних операціях + короткострокові кредити банків	1 531 393	1 743 986	1 781 685

Джерело: розраховано автором за даними ТОВ «СПЕКТР-АГРО» [64]

За розрахованими показниками можемо дійти до висновку, що за 2019-2021 роки підприємство підпадає під нормальну фінансову стійкість. Це свідчить про те, що ТОВ «СПЕКТР-АГРО» раціонально використовує позикові кошти та забезпечує високу дохідність поточної діяльності.

У 2022 році ТОВ «СПЕКТР-АГРО» під час військового стану продовжує свою операційну діяльність. У фінансовій звітності за 2021 рік підприємство зазначило, що через бойові дії втратило запасів на суму 9,1 млн. грн. Також компанія немає доступу до деяких складів на сході України, відповідно стан запасів вартістю 12,5 млн. грн. там є також невідомим. Окрім того, деякі склади на тимчасово окупованих територіях півдня та сходу України продовжують працювати, проте існує ризик втрати товарно-матеріальних цінностей через бойові дії та пограбування на суму 27 млн. грн. Після звільнення північної території України підприємство відновило доступ до складських приміщень та продовжило роботу в штатному режимі.

Також задля того, щоб мати можливість продовжувати свою діяльність, підприємство впровадило ряд заходів щодо зменшення витрат, а саме впровадило умови авансових платежів у розрахунках з покупцями, оплату доставки за кошти покупців, скорочення капітальних вкладень, призупинення набору працівників, зменшення мотиваційних виплат, зменшення орендованих приміщень та комунальних витрат. Ці заходи повинні підвищити рівень оборотності капіталу та ліквідності [64].

2.2. Методика обліку розрахунків з податку на доходи фізичних осіб

Як відомо, витрати по заробітній платі - це значна частина витрат підприємств, оскільки існують витрати не тільки на оплату праці працівників, але і нарахування на неї у вигляді єдиного соціального внеску. ТОВ «СПЕКТР-АГРО» теж не є винятком. У табл. 2.2 відображені частки елементів операційних витрат підприємства за 2019-2021 рр.

Елементи операційних витрат ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за 2019-2021 рр.

Стаття витрат	2019 рік		2020 рік		2021 рік	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Матеріальні заходи	28420	7,4	21969	5,5	28696	5,8
Витрати на оплату праці	175897	45,6	177923	44,4	260489	52,5
Відрахування на соціальні заходи	25163	6,5	26262	6,6	38062	7,6
Знос та амортизація	13751	3,6	16119	4,0	22364	4,5
Інші операційні витрати	142670	36,9	158079	39,5	146766	29,6
Усього	385901	100,0	400352	100,0	496377	100,0

Джерело: розраховано автором за даними ТОВ «СПЕКТР-АГРО» [64]

Можемо спостерігати, що, дійсно, витрати на оплату праці займають найбільшу частку серед інших операційних витрат і відповідно частки витрат на соціальні заходи також зростають. Тому правильність розрахунку ПДФО є надзвичайно важливою складовою всього процесу. Розглянемо наступні практичні ситуації, щоб зрозуміти методику розрахунку даного податку.

Візьмемо для прикладу нарахування ПДФО на заробітну плату у ТОВ «СПЕКТР-АГРО» (табл. 2.3). Загальним розрахунком ПДФО по заробітній платі буде формула 2.1

$$(\text{Нарахована заробітна плата} - \text{ПСП}) * 18\% \quad (2.1)$$

Нарахування ПДФО на доходи працівників ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за листопад 2021 року

Відділи	Сума нарахованого доходу (грн)	Наявність ПСП	Сума утриманого ПДФО (грн)
Адміністрація (26%)	5 643 929,2	-	1 015 907,26
Відділ збуту (74%)	16 063 490,8	-	2 891 428,34
Усього	21 707 420	x	3 907 335,60

Джерело: розраховано автором за даними ТОВ «СПЕКТР-АГРО» [64]

З табл. 2.3 можемо побачити, що підприємство сплачує значну суму податку до бюджету щомісяця. У даному випадку було розглянуто ситуацію без застосування ПСП. Дослідимо методику розрахунку ПДФО із застосування цієї умови.

У працівника відділу збуту є троє дітей віком до 18 років. Нарахована заробітна плата за жовтень 2022 року складає 8 573,70 грн. Працівником подана заява на застосування ПСП та копії свідоцтва про народження дітей.

Для початку потрібно перевірити, чи можемо застосовувати в даному випадку ПСП. Граничний дохід для отримання ПСП буде 10 410 грн ($3 \cdot 3470$). Бачимо, що 8 573,70 грн < 10 410 грн, тому працівник має право на ПСП. Тоді сума ПДФО становить 873,40 грн. $((8 573,7 - (3 \cdot 1240,5)) \cdot 18\%)$.

Інша ситуація передбачає, що у жовтні 2022 року підприємство подарувало працівнику мобільний телефон вартістю 15 000 грн. Чи потрібно нараховувати ПДФО?

У даному випадку потрібно розрахувати мінімальну вартість подарунка, до якого не буде застосовуватись ПДФО. Із 1 жовтня 2022 року ця сума становить 1675 грн ($6700 \cdot 25\%$). Тобто вартість мобільного телефону перевищує суму граничної неоподаткованої вартості. Потрібно на суму різниці застосувати не грошовий коефіцієнт 1,219512. Вартість подарунка з

урахуванням не грошового коефіцієнта становить 16 250,00 грн. $((15000-1675)*1,219512)$. Сума ПДФО до сплати становить 2 923,00 грн. $(16 250,00*18\%)$.

Фізичній особі-резиденту інша фізична особа подарувала 1 гектар землі, проте вони не є членами першого та другого ступеня споріднення. Вартість 1 га – 36 000 грн. Чи потрібно сплачувати ПДФО?

Так, потрібно розрахувати ПДФО за ставкою 5%. Ця сума становить 1800 грн. $(36 000*5\%)$.

Отже, можемо спостерігати, що бувають різні життєві ситуації для розрахунку ПДФО. Для правильного визначення суми цього податку потрібно ознайомитись з методиками розрахунку та користуватись ПКУ.

ТОВ «СПЕКТР-АГРО» оголосило виплату дивідендів 144 439 000 грн. за 2020 рік, учасниками є також фізичні особи, що повинні стримати 23% від загальної оголошеної суми дивідендів. Яка сума ПДФО буде до сплати?

У даному випадку такий дохід буде оподатковуватись за ставкою 5% ПДФО. Нарахований дохід до оподаткування складатиме 33 220 970 грн. $(144 439 000*23\%)$. Тобто сума ПДФО становитиме 1 661 048,50 грн. $(33 220 970*5\%)$.

Ознайомившись з методикою розрахунку суми ПДФО, можемо розглянути їх облік на підприємстві. Облік ПДФО як і інші податки ведеться на рахунку 64 «Розрахунки за податками і платежами». Даний рахунок має чотири субрахунки:

- 641 «Розрахунки за податками»;
- 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами»;
- 643 «Податкові зобов'язання»;
- 644 «Податковий кредит».

У даному випадку для обліку ПДФО користуються рахунком третього порядку 6411. Найчастіші господарські операції з використання даного субрахунку в контексті обліку ПДФО наведені в табл. 2.4.

Типові господарські операції з використанням рахунку третього порядку 6411 для обліку ПДФО

№	Господарська операція	Дт	Кт	Сума
1	Утримано ПДФО із заробітної плати	661	6411	3907335,60
2	Утримано ПДФО із дивідендів	671	6411	1661048,50
3	Утримано ПДФО із інших виплат	672	6411	2925,00
4	Отримано рішення про сплату штрафу, пені до бюджету	948	6411	10520,36
5	Сплачено ПДФО, пеня, штраф до бюджету	6411	301,311	10520,36
6	Сума ПДФО із додаткового блага, що не є базою утримання та нарахування ЄСВ, якщо фізична особа не є працівником підприємства	15,23,91,92	6411	12356,12

Джерело: узагальнено автором на основі методологічних досліджень [67]

Макаренко А.П. та Котова Н.В. у своїй науковій статті «Удосконалення обліку і контролю оподаткування та сплати ЄСВ та ПДФО із заробітної плати працівників суб'єктів господарювання» запропонували до субрахунку 6411 відкрити субрахунки 6411/1 «Розрахунки за ПДФО із соціальної пільгою» та 6411/2 «Розрахунки за ПДФО без соціальної пільги», що дозволить контролювати бухгалтеру законність застосування ПСП [30].

Облік ПДФО йде одночасно з обліком заробітної плати. Тобто, коли нараховується дохід працівнику на підприємстві, то утримується податок із нього. Даний факт фіксується у Відомості нарахування заробітної плати. Також при формуванні Платіжних доручень на зарахування коштів працівникам, формуються Платіжні доручення на перерахування ПДФО до бюджету.

ПДФО сплачується у відповідні терміни. При виплаті заробітної плати (доходу) на банківський рахунок працівнику, податок сплачується одночасно.

Якщо заробітна плата виплачується в касі, то податок сплачується протягом трьох банківських днів з дня, який настає за днем виплати. При ситуації, коли заробітну плату було нараховано, але не виплачено, то протягом наступних 30 календарних днів, які настають за останнім днем місяця, в якому було нарахування, сплатити податок. А протягом 20 календарних днів треба подати Додаток 4ДФ до Податкового розрахунку. Також, коли граничний строк сплати ПДФО потрапляє на вихідний або святковий день, то він не переноситься, а потрібно сплатити його перед цими днями.

2.3. Облік розрахунків з військового збору

На основі попередніх практичних ситуацій розглянемо методику розрахунку військового збору. Для того, щоб дізнатись розмір сплати ВЗ до бюджету, потрібно скористатись формулою 2.2.

$$\text{Нарахований дохід} * 1,5\% \quad (2.2)$$

У табл. 2.5 наведений розрахунок ВЗ з доходу працівників ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за листопад 2021 року.

Таблиця 2.5

Нарахування на доходи працівників ТОВ «СПЕКТР-АГРО» військового збору за листопад 2021 року

Відділи	Сума нарахованого доходу (грн)	Сума утриманого ВЗ (грн)
Адміністрація (26%)	5 643 929,2	84 658,94
Відділ збуту (74%)	16 063 490,8	240 952,36
Усього	21 707 420	325 611,30

Джерело: розраховано автором за даними ТОВ «СПЕКТР-АГРО» [64]

Можемо спостерігати, що ТОВ «СПЕКТР-АГРО» щомісяця сплачує приблизно 325 611,30 грн. військового збору до бюджету.

Щодо ситуації, де у працівника відділу збуту є троє дітей віком до 18 років, то в даному випадку ця умова розрахунку суми ВЗ стосуватись не буде.

Отже, сума утриманого ВЗ з нарахованого доходу працівника за жовтень 2022 року складає 128,61 грн. ($8\,573,70 * 1,5\%$).

Щодо оподаткування подарунку працівнику у вигляді мобільного телефону вартістю 15 000 грн., то військовий збір нараховується тільки на суму перевищення граничної неоподаткованої вартості подарунку, тобто грошовий коефіцієнт не застосовується. Отже, сума ВЗ до сплати становить 199,88 грн. ($(15\,000 - 1675) * 1,5\%$).

Ситуація, де фізичній особі-резиденту інша фізична особа подарувала 1 гектар землі, проте вони не є членами першого та другого ступеня споріднення, теж підлягає оподаткуванню ВЗ. Тому сума ВЗ до сплати становить 540 грн. ($36\,000 * 1,5\%$).

Дивіденди фізичних осіб також підлягають оподаткуванню ВЗ, тому сума до сплати ВЗ становить 498 314,55 грн. ($33\,220\,970 * 1,5\%$).

Отже, можемо спостерігати, що ВЗ майже постійно утримується разом із ПДФО, проте до ВЗ не застосовується ПСП та грошовий коефіцієнт.

Розглянемо облік ВЗ на підприємстві. Облік даного збору ведеться на субрахунку 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами». Основні господарські операції з використання даного субрахунку в контексті обліку ВЗ наведені в табл. 2.6.

Таблиця 2.6
Типові господарські операції з використанням субрахунку 642 для обліку ВЗ

№	Господарська операція	Дт	Кт	Сума
1	2	3	4	5
1	Утримано ВЗ із заробітної плати	661	642	325 611,30
2	Утримано ВЗ із дивідендів	671	642	498 314,55

1	2	3	4	5
3	Утримано ВЗ із інших нарахованих доходів (лікарняні, матеріальна допомога)	663	642	1036,50

Джерело: узагальнено автором на основі методологічних положень [10]

Облік військового збору на підприємстві ведеться аналогічно за методологією як ПДФО і також одночасно з обліком заробітної плати. Терміни сплати ВЗ є також однаковими як з ПДФО.

2.4. Методика обліку нарахування та сплати єдиного соціального внеску

Як уже зазначалось, ЄСВ нараховується на доходи працівників підприємства, але сплачує його сам роботодавець. Розглянемо методику розрахунку ЄСВ на прикладі ситуацій, що були наведені в пункті 2.2. Загальна формула розрахунку ЄСВ наведена у формулі 2.3.

Нарахована заробітна плата * Ставка ЄСВ (2.3)

У табл. 2.7 розглянемо методику розрахунку ЄСВ з використанням різних ставок.

Таблиця 2.7

Нарахування на доходи працівників ТОВ «СПЕКТР-АГРО» ЄСВ за листопад 2021 року

Відділи	Сума нарахованого доходу (грн)	Сума нарахованого ЄСВ (грн)
1 за ставкою 22%	2 Адміністрація: 5 079 536,28	3 1 117 497,98

	2	3
- за ставкою 8,41%	564 392,92	47 465,45
Відділ збуту:		
- за ставкою 22%	14 457 141,70	3 180 571,17
- за ставкою 8,41%	1 606 349,08	135 093,96
Усього	21 707 420	4 480 628,56

Джерело: розраховано автором за даними ТОВ «СПЕКТР-АГРО» [64]

Можемо спостерігати, що при використанні основної ставки ЄСВ та іншої, що застосовуються до осіб з інвалідністю, підприємство щомісяця сплачує ЄСВ у сумі 4 480 628,56 грн.

Щодо ситуації, де у працівника відділу збуту є троє дітей віком до 18 років, то також ця умова не впливає на розрахунок ЄСВ. Тому сума нарахованого ЄСВ за жовтень 2022 року складатиме 1 886,21 грн. ($8573,70 * 22\%$)

Якщо роботодавець дарує працівнику мобільний телефон (вони перебувають у трудових відносинах), тоді вартість подарунка є базою нарахування ЄСВ. Тому сума ЄСВ становить 3 300 грн. ($15 000 * 22\%$).

У ситуаціях, коли нараховуються дивіденди фізичній особі, то ці доходи не будуть базою для нарахування ЄСВ.

Облік ЄСВ ведеться на субрахунку 651 «За розрахунками із загальнообов'язкового державного соціального страхування». У табл. 2.8 наведені типові господарські операції при обліку ЄСВ.

Типові господарські операції з використанням субрахунку 651 для обліку ЄСВ

№	Господарська операція	Дт	Кт	Сума
1	Нараховано ЄСВ на заробітну плату працівників	151, 152, 153, 154, 20, 22, 28, 23, 24, 91, 92, 93, 941, 949	651	4480628,56
2	Нараховано ЄСВ на лікарняні та допомогу по вагітності та пологах	949	651	15356,20
3	Нараховано ЄСВ на відпускні, компенсацію невикористаної відпустки за рахунок сформованого забезпечення на оплату відпусток	471	651	12136,50
4	Перераховано ЄСВ	651	311	4508121,26

Джерело: узагальнено автором на основі методологічних положень [22]

Існують також терміни сплати ЄСВ. Одночасно сплачується ЄСВ при кожній виплаті заробітної плати (доходу), на які нараховується ЄСВ. Якщо заробітна плата не була виплачена, то потрібно сплатити ЄСВ протягом 20 календарних днів наступного місяця.

2.5. Відображення результатів оподаткування доходів фізичних осіб у звітності із застосуванням електронного документообігу

Надзвичайно важливо показувати свої доходи та звітуватись за сплаченою сумою податку перед контролюючими органами. З оподаткування доходів фізичних осіб існує наразі одна Об'єднана звітність з ПДФО та ЄСВ.

До 2021 року роботодавці подавали податковий розрахунок 1ДФ з ПДФО щоквартально та звіт Д4 з єдиного соціального внеску (ЄСВ) щомісячно. З 2021 року відповідно до Закону України від 19.09.2019 № 116-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подання єдиної звітності з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і податку на доходи фізичних осіб» [48] запроваджена об'єднана звітність з ПДФО та ЄСВ, що має назву «Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску». У цьому розрахунку заповнюються дані про податок на доходи фізичних осіб, військовий збір та єдиний соціальний внесок. Цей звіт складається з основної частини податкового розрахунку та шести додатків.

Податковий розрахунок заповнюється щоквартально та подається в період 40 днів після закінчення звітного періоду. Дані по сумах з ЄСВ подаються з розбивкою по кожному місяцю. Тим самим спостерігаємо, що нові впровадження не полегшують роботу бухгалтера, так як обсяг заповнення звітності не зменшився, а навпаки – збільшився. Для прикладу, у додатку 4 по ПДФО і ВЗ розбивка даних стала щомісячною, а раніше була щоквартальною.

Для більшості юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців в комерційній сфері, алгоритм заповнення звітності є однаковим. В основному заповнюються дані по заголовному, проміжному блоці та розділу 1 зведеної інформації по ЄСВ основної частини податкового розрахунку, додатки Д1, 4ДФ та Д5 [37]. У табл. 2.9 розглянута будова Податкового розрахунку у розрізі додатків.

Таблиця 2.9

Додатки Податкового розрахунку

Код додатку	Призначення	Хто подає
1	2	3
Додаток Д1	Відомості про нарахування заробітної плати (доходу, грошового забезпечення) застрахованим особам	Всі суб'єкти

Додаток Д2	Формується та подається лише районними (міськими) управліннями праці та соціального захисту населення	Можуть подавати тільки бюджетні установи (організації)
Додаток Д3	Відомості про осіб, які проходять строкову службу	Можуть подавати тільки бюджетні установи (організації)
Додаток 4ДФ	Відомості про суми нарахованого доходу, утриманого та сплаченого податку на доходи фізичних осіб та військового збору	Всі суб'єкти
Додаток Д5	Відомості про трудові відносини осіб та період проходження військової служби	Суб'єкти, що мали наступні події: - укладання або розірвання трудового договору, у т.ч. й при працевлаштуванні на нове робоче місце; - укладання ЦПД або закінченні його дії у звітному кварталі; - переведення особи на іншу постійну посаду або роботу у одній і тій же установі/організації; - працівника було переміщено з одного структурного підрозділу до іншого; - призначенні працівника на нову посаду, що не було у Звіті з ЄСВ раніше; - надання або закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами; - надання відпустки по догляду за дитиною по досягненню нею 3(6) років.
Додаток Д6	Відомості про наявність підстав для обліку стажу окремим категоріям осіб відповідно до законодавства	Роботодавці, у яких є працівники, які потребують обліку спецстажу

Джерело: узагальнено автором на основі методологічних положень [37]

Податковий розрахунок можна подавати в паперовому та електронному вигляді. Зручним є те, що програмні продукти з бухгалтерії швидко

підлаштовуються під нові зміни. Для прикладу можна взяти програму «М.Е.Дос», де всі роз'яснення щодо змін оперативного публікуються на їхньому сайті та YouTube-каналі, що значно полегшує роботу бухгалтера.

Податковий розрахунок (основна частина) подається за умови, якщо доходи протягом звітного періоду нараховувалися. Додаток Д1 подається, якщо використовувалася праця осіб за трудовим договором чи контрактом. Додаток 4ДФ подається обов'язково незалежно від наявності показників декларування. Додатки Д5 та Д6 подаються, коли є умови для їх подання.

У дод. Б.10, Б.11, Б.12 представлений заповнений Податковий розрахунок із Додатками Д1 та 4ДФ відповідно за умовними даними ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за IV квартал 2021 року.

Для звітування за IV квартал 2022 року існує нова форма розрахунку. Зміни стосуються основної частини Податкового розрахунку, додатку Д2 та додатку 4ДФ. В основній частині додалися рядки для заповнення роботодавцями за найманих працівників, які були призвані під час мобілізації на військову службу, але не отримували грошове забезпечення у період мобілізації.

Існує ймовірність, що у 2023 році Податковий розрахунок буде подаватися щомісяця, так як був прийнятий у першому читанні Верховною Радою України законопроект № 6120 [50], що був поданий Кабінетом міністрів України. Причиною даних змін може слугувати необхідність постійного оновлення інформації по ЄСВ для працівників, що виходять на пенсію та інших ситуацій.

2.6. Облік і оподаткування заробітної плати в умовах використання інформаційних технологій

Уже було з'ясовано із попередніх підрозділів, що оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати мають підвищений контроль, так як це

доходи займають найбільшу частку з-поміж інших. Розглянемо програмні продукти, що використовуються на підприємствах для обліку та оподаткування заробітної плати.

За період Covid-19 та повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року зазнали значних змін умови праці робітників. Вже стало нормальним працювати у дистанційному режимі, зустрічатись з колегами під час відеоконференцій, але як правильно фіксувати робочий процес кожного працівника, який працює віддалено.

Сучасний ринок пропонує різні типи програм з можливістю фіксації часу роботи віддалених співробітників. За допомогою програмного забезпечення роботодавець може не тільки контролювати час, протягом якого співробітник знаходився на робочому місці, а й бути в курсі відвідуваних сторінок в інтернеті, переміщень по офісу, кількості міні-перерв тощо. Отримуючи ці дані, можна оцінити продуктивність праці працівників, а також вжити певних заходів для її поліпшення чи коригувати підходи до мотивації та управління персоналом [27].

Допомагає вирішити дані проблеми сервіс Yaware.TimeTracker для обліку робочого часу є. Даний програмний продукт дозволяє визначати місце розташування працівника та його ефективність за допомогою спеціального розробленого додатка, що може бути встановленим або на смартфон, або на комп'ютер.

Цей інструмент дозволяє встановити:

- час початку і закінчення роботи;
- запізнення і завершення роботи раніше закінчення робочого дня;
- відсутність співробітника на робочому місці і її причину: нарада, зустріч, перекур, обід;
- фактично відпрацьовану кількість годин.

Також програма може робити скріншоти екрану і знімки веб-камери для моніторингу роботи позаштатних співробітників і фрілансерів [65].

У табл. 2.10 узагальнено дані про інформаційні технології, що застосовуються для обліку та оподаткування заробітної плати на різних підприємствах.

Таблиця 2.10

Інформаційні технології для обліку та оподаткування заробітної плати на різних підприємствах

№ з/п	Категорія підприємства	Критерії віднесення до категорії підприємства (щонайменше 2 умови)	Інформаційні технології	Додаткові або альтернативні IT-рішення
1	2	3	4	5
1	Мікро-підприємство	Балансова вартість активів До 350000 євро Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) До 700000 євро Середня кількість працівників До 10	Спеціалізовані онлайн-сервіси для обліку розрахунків з оплати праці (Наприклад, Зарплата@online, Bankchart)	Прикладне рішення для автоматизації бухгалтерського обліку
2	Мале підприємство	Балансова вартість активів До 4000000 євро Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) До 8000000 євро Середня кількість працівників До 50	Прикладне рішення для автоматизації бухгалтерського обліку (Наприклад, MASTER: Бухгалтерія, BAS Бухгалтерія)	Додатково можуть використовуватися онлайн-сервіси для обліку розрахунків з оплати праці та системи електронного документообігу

1	2	3	4	5
3	Середнє підприємство	Балансова вартість активів	До 20000000 євро	Прикладне рішення для автоматизації бухгалтерського обліку (Наприклад, MASTER: Бухгалтерія, BAS Бухгалтерія)
		Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	До 40000000 євро	
		Середня кількість працівників	До 250	
4	Велике підприємство	Балансова вартість активів	Понад 20000000 євро	Прикладне рішення для автоматизації управління підприємством (Наприклад, SAP B1, BAS ERP)
		Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Понад 40000000 євро	
		Середня кількість працівників	Понад 250	

Джерело: узагальнено автором на основі методологічних положень [27]

Можемо спостерігати, що для мікропідприємств для обліку заробітної плати можна використовувати безкоштовні онлайн-сервіси, але також спостерігається практика використання MS Excel, де в комірках введені необхідні формули для розрахунку авансу та заробітної плати.

Для малого підприємства є корисним варіант використання наступних програм: MASTER: Бухгалтерія, BAS Бухгалтерія та інші. Також для подання звітності з ПДФО, ВЗ та ЄСВ можна використовувати класичну програму для електронного документообігу «М.Е.Doc».

Для середнього підприємства програмними продуктами будуть ті ж самі, що були запропоновані для малого підприємства, але можна додати додатково програмне забезпечення MASTER: Зарплата і Кадри.

Для великого підприємства прикладним рішенням для автоматизації управління підприємством можна використати SAP B1, BAS ERP, а також систему електронного документообігу. Вони містять розширений функціонал управління персоналом, нарахування заробітної плати за відрядними розцінками, підтримують складну систему мотивації праці [27].

Від початку запровадження воєнного стану у групі прикладних рішень для автоматизації бухгалтерського обліку програмного забезпечення прискорився перехід від іноземного програмного забезпечення до вітчизняного. Спосередкованим підтвердженням цього тренду є значне зривження попиту на програмістів системи 1С (рис. 2.2) [27].

Рис. 2.2. Тренд вакансії для програмістів 1С

Джерело: За даними порталу DOU [62]

Також до комплексних систем бухгалтерського обліку можна віднести прикладні рішення «BookKeeper», «iSolutions», «Дебет Плюс» та інші [27].

Тому на сьогоднішній день існує широкий вибір використання різних програмних продуктів для обліку та оподаткування заробітної плати. З кожними місяцями виходять нові оновлення до існуючих програм, а також виходять на ринок нові продукти з удосконаленим функціоналом, аби привернути свою увагу до компаній через поєднання ціни та якості

Висновки до розділу 2

У другому розділі дослідження була представлена практична інформація щодо обліку та оподаткування доходів фізичних осіб.

Були проаналізовані фінансові показники аграрного підприємства ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за допомогою офіційної фінансової звітності за 2019-2021 роки. На основі розрахованих показників фінансової стійкості, було з'ясовано, що компанія підпадає під нормальну фінансову стійкість. Даний факт свідчить про те, що ТОВ «СПЕКТР-АГРО» раціонально використовує позикові кошти та забезпечує високу дохідність поточної діяльності. Також на основі звіту з управління компанії було з'ясовано, що у 2022 році ТОВ «СПЕКТР-АГРО» під час військового стану продовжує свою операційну діяльність, але немає інформації про стан деяких запасів та товарно-матеріальних цінностей у регіонах, де проводяться бойові дії або тимчасові окуповані.

На основі даних операційних витрат на оплату праці та кількості працівників за 2021 рік було з'ясовано, що ТОВ «СПЕКТР-АГРО» щомісяця сплачує до бюджету приблизно 3 907 335,60 грн. ПДФО, 325 611,30 грн. ВЗ, а також 4 480 628,56 грн. ЄСВ.

Методологія обліку податків із доходів фізичних осіб виявилась однаковою та даний процес виконується одночасно з обліком заробітної плати. Звітування з ПДФО, ВЗ та ЄСВ відбувається в одному Податковому розрахунку

та додатками, що включає всі податки, що стосуються доходів фізичних осіб. Через те, що форма звіту періодично оновлюється це спричиняє деякі незручності у роботі бухгалтера.

Також були впорядковані різні види інформаційних технологій для обліку та оподаткування заробітної плати в залежності від виду підприємства.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 3

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УМОВАХ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

3.1. Методичні прийоми внутрішнього контролю оподаткування заробітної плати та інших доходів фізичних осіб

Ведення обліку заробітної плати та контроль правильності зроблених нарахувань і утримань є важливим завданням бухгалтерської служби.

Метою внутрішнього контролю з нарахування заробітної плати є встановлення законності та правильності нарахування заробітної плати за фактично відпрацьований час, відпускних, лікарняних, їх своєчасності відображення в обліку та звітності [33].

Як уже було з'ясовано, на підприємстві оподатковується нарахована заробітна плата, до складу якої можуть включатись й інші нарахування в залежності від ситуацій. Від правильності розрахунку нарахованої заробітної плати залежить сума сплаченого ПДФО та ВЗ, а також і ЄСВ.

Меліхова Т.О. та Корнева Л.В. у своїй науковій праці «Удосконалення методичних підходів до внутрішнього контролю нарахування заробітної плати для підвищення економічної безпеки підприємства» запропонували удосконалені методичні підходи до внутрішнього контролю із нарахування заробітної плати у вигляді оновлених форм анкети, загального плану перевірки та робочих документів [33].

Після огляду запропонованої форми плану проведення внутрішнього контролю, було виявлено, що є відсутнім пункт з перевірки правильності утримання військового збору. Тому є доцільним включити даний пункт у перевірку, так як це обов'язкове утримання із щомісячного доходу працівників.

У дод. В.1 наведена узагальнена запропонована авторами форма загального плану проведення внутрішнього контролю нарахування заробітної плати.

Внутрішній контроль на підприємстві є ефективним тільки тоді, коли він:

- попереджує відхилення, які можуть виникнути у системі бухгалтерського обліку;

- виявляє відхилення, якщо не вдалось їх попередити в бухгалтерському обліку;

- усуває відхилення у бухгалтерському обліку, якщо вони були виявлені.

Для проведення якісного внутрішнього контролю з обліку та оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати та інших

доходів можна використати наступні методи контролю: формальна перевірка,

арифметична перевірка, зустрічна перевірка, документальна перевірка, нормативно-правова оцінка, вибірка, опитування.

Тому розглянемо методику внутрішнього контролю з ПДФО. Для того щоб коректно перевірити правильність розрахунку ПДФО та його сплату до

бюджету, потрібно виконати наступні аудиторські процедури:

- перевірка правильності нарахування доходів за посадовими окладами і тарифними ставками у розрахунковій відомості по заробітній платі;

- перевірка індексації заробітної плати;

- перевірка встановлених доплат та надбавок до посадових окладів;

- перевірка віднесення до доходів премій;

- перевірка розрахунку лікарняних, відпусток;

- перевірка своєчасності звітування підзвітних осіб;

- перевірка щодо перевищення розміру витрат коштів підзвітними

особами:

- перевірка включення до доходу та оподаткування сум перевищення витрат підзвітних осіб;

- перевірка відповідності ПСП до працівника;

- арифметична перевірка правильності застосування ставки ПДФО;

- перевірка правильності заповнення Податкового розрахунку;

- збірка суми нарахованого доходу з даними бухгалтерського обліку та суми нарахованого ПДФО;

- перевірка правильності внесення до додатку № 4ДФ Податкового розрахунку ознаки ПСП.

Для виконання вищенаведених аудиторських процедур, потрібні будуть наступні джерела інформації: розрахункова відомість із заробітної плати, штатний розпис, таблиці обліку робочого часу, накази по кадрам, накази про преміювання, дані по індексам інфляції, колективний договір, розміри посадових окладів, листки непрацездатності, заяви про відпустку працівників, заяви працівників про застосування ПСП та підтверджуючі документи, авансові звіти, касові ордери, бухгалтерські довідки, Податковий розрахунок сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску. Також можливі варіанти перевірки інших документів, якщо виникне в цьому необхідність.

Як уже зазначалось, що разом з ПДФО утримується ВЗ. Відповідно методика перевірки цього збору буде аналогічною до методики перевірки ПДФО. Основна відмінність полягає в тому, що до військового збору не стосується ПСП, тому даний аспект пропускається при перевірці.

Наступний і останній податок, що стосується оподаткування доходів у вигляді заробітної плати, ЄСВ має також схожу методику контролю як і у ПДФО з точки зору нарахування доходу, проте сам процес оподаткування цим збором буде відрізнятися.

Додатковими аудиторськими процедурами при перевірці нарахування ЄСВ будуть:

- перевірка підтверджуючих документів, що дозволяють застосовувати не основну ставку ЄСВ;
- перевірка правильності розрахунку суми ЄСВ;
- перевірка правильності відображення сум нарахованого ЄСВ в бухгалтерському обліку та узгодження їх із звітністю (Податковий розрахунок).

При вивченні фінансової звітності та результатів аудиторської перевірки ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за 2019-2021 роки, можна спостерігати, що аудиторами

було підтверджено, що фінансова звітність компанії є достовірною у всіх аспектах. Також не було виявлено зауважень з перевірки ділянки заробітної плати, тому можемо стверджувати, що внутрішній контроль у тому числі з оподаткування доходів фізичних осіб – заробітної плати - проводиться на належному рівні.

3.2. Внутрішній контроль оподаткування доходів фізичних осіб з використанням інформаційних технологій

Як було вже з'ясовано, для автоматизації бухгалтерського обліку на підприємстві існують різні види програмних продуктів. Проте темі використання інформаційних технологій при внутрішньому контролі на підприємстві, зокрема оподаткуванню доходів фізичних осіб, приділено не так багато уваги.

Так як з кожним днем ринок пропонує компаніям програми з інтегрованими різними автоматизованими процесами, що допомагають вести контроль за діяльністю всього підприємства, а також ведення бухгалтерського обліку за останніми оновленнями, то не минають інформаційні технології таку складову функціонування бізнесу як аудит.

Цебеня Р.Л. у своїй науковій статті «Застосування інформаційних технологій у внутрішньому аудиті» стверджує, що по всьому світу у загальній практиці аудиту поширеним явищем є використання програмного забезпечення ACL та IDEA та дане використання цих програмних продуктів для українських підприємств мало б позитивний ефект, так як це дає змогу:

- знайти записи, що були введені анонімно або незвичайними користувачами;
- фільтрувати операції, які є типовими для підприємства, та аналізувати інші записи;

- аналізувати кореспонденції бухгалтерських проводок на тему законодавчої обґрунтованості та відповідності до правил екстатання;
- розраховувати конкретні підсумки по рахунках та звіряти із завіреними журналами й звітами [66].

Завдяки цьому програмному забезпеченню можна здійснювати перевірку, моделювання й аналіз даних із метою визначення їх повноти, якості, правомірності та достовірності [66].

Також ще один напрям використання інформаційних технологій у проведенні внутрішнього контролю – це створення відповідної підсистеми, яка має вигляд окремих модулів автоматизованої системи управління фінансово-економічної діяльності, що передбачала б вирішення завдань внутрішнього контролю [66]. Дана підсистема внутрішнього контролю оподаткування заробітної плати зможе забезпечуватися інформацією користувачів програми та виконувати контрольні функції щодо відповідної системи бухгалтерського обліку заробітної плати та її оподаткування.

На рис. 3.1 показана умовна схема перевірки розрахунків з ПДФО та ВЗ за допомогою програмного забезпечення внутрішнього аудиту.

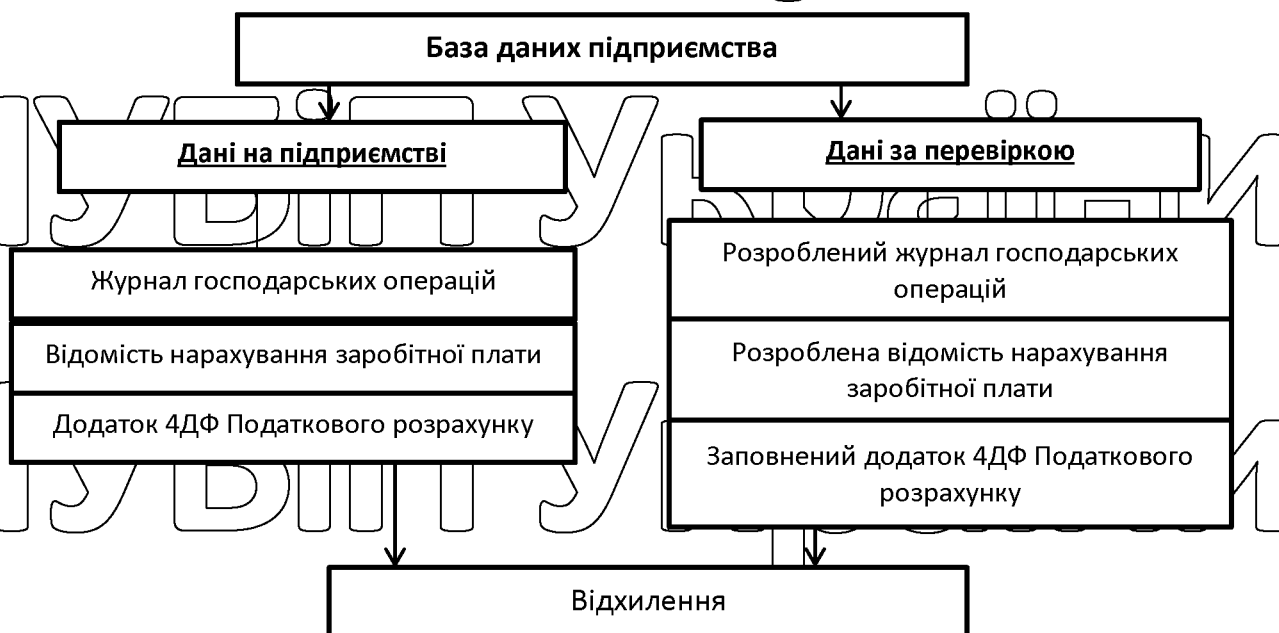

Рис. 3.1. Схема внутрішнього контролю розрахунків з ПДФО та ВЗ за допомогою програмного забезпечення

Джерело: побудовано автором на основі методологічних положень [66]

Можемо спостерігати, що створена підсистема у вигляді модулів у програмі автоматизованої системи управління є схожою із робочим документом аудитора, де записуються дані, отримані з підприємства, та дані отримані аудитором, а також визначене відхилення дає зрозуміти чи ведеться бухгалтерський облік на підприємстві із суттєвими викривленнями, чи ні. За допомогою такої підсистеми можна швидше проводити внутрішні перевірки та зменшити ймовірність допущення помилки.

Аналогічно можна створити умовну схему перевірки нарахувань з ЄСВ за допомогою програмного забезпечення внутрішнього аудиту (рис. 3.2).

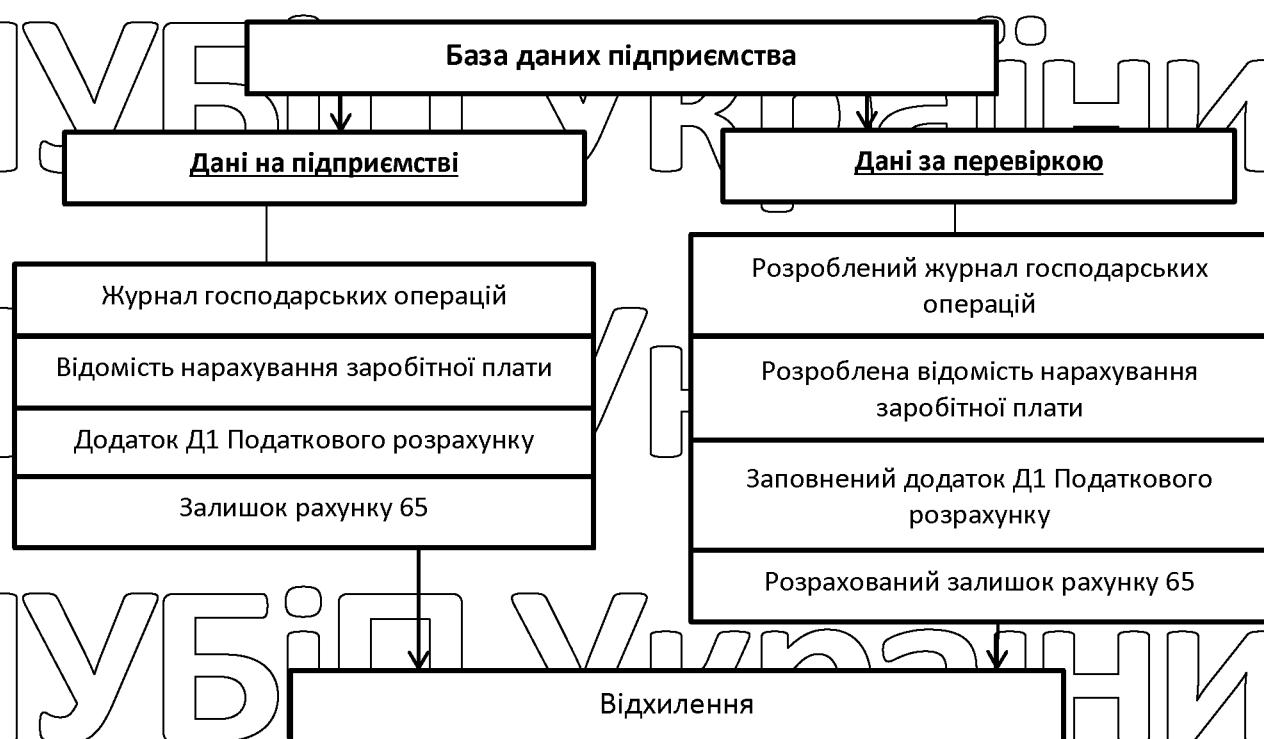

Рис. 3.2. Схема внутрішнього контролю нарахувань з ЄСВ за допомогою програмного забезпечення

Джерело: побудовано автором на основі методологічних положень [66]

Тобто можемо спостерігати, що при перевірці конкретного податку чи збору ми можемо додавати необхідні модулі, які допоможуть при коректній перевірці перерахованих та сплачених податкових зобов'язань.

Щоб вирішити дані завдання буде доцільним створити систему автоматизованих робочих місць (АРМ) з обліку ПДФО, ВЗ та ЄСВ, що буде враховувати наступну структуру (рис.3. 3).

Рис. 3.3. Схема організації автоматизації обліку ПДФО, ВЗ та ЄСВ на підприємстві

Джерело: побудовано автором на основі методологічних положень [66]

З рис. 3.3 спостерігаємо, що формується зведена інформація про суми утриманого ПДФО, ВЗ та нарахованого ЄСВ на АРМ бухгалтера першого рівня. Далі на АРМ бухгалтера другого рівня складається звітність, аналізуються дані обліку. Потім на АРМ бухгалтера третього рівня проводяться контрольні та аналітичні функції, а також внутрішня перевірка. На основі цього приймаються управлінські рішення.

З використанням модулю проведення внутрішнього контролю проводиться періодичний запланований збір даних, що є необхідним для внутрішнього аудитора, при цьому дані зберігаються у тому ж самому модулі. Також необхідно використовувати два види внутрішнього контролю даних підприємства: систематичний контроль, який проводиться за всіма критеріями, та вибіркового, що виконується за певною ділянкою обліку.

Тож, щоб автоматизувати внутрішній процес контролю на підприємстві необхідно перш за все створити інформаційну базу даних, які будуть збиратись, зберігатись та оновлюватись.

3.3. Узагальнення матеріалів контролю для прийняття управлінських рішень щодо оподаткування доходів фізичних осіб в умовах розвитку інформаційних технологій

Завершальним етапом контролю є узагальнення його результатів. Після аудиторської перевірки підприємству, як правило, надається аудиторський звіт або, при внутрішній перевірці, формуються рекомендації по усуненню проблемних питань.

При вивченні Звіту з управління ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за 2021 рік, був виявлений з-поміж інших представлених ідентифікованих ризиків підприємства кадровий ризик, що відноситься до групи операційних ризиків. Підприємство зазначає, що джерелом ризику є дефіцит кваліфікованих кадрових ресурсів, відсутність яких може позначитись на ефективності діяльності підприємства.

Також можна виокремити ще один операційний ризик – кібер ризик. Компанія пояснює це у можливій втраті або розповсюдженні даних, порушенні цілісності систем ІТ, що може мати негативний вплив на фінансовий стан та репутацію компанії.

Доцільним вважаємо виокремлення цих двох ризиків з-поміж інших через те, що вони напряму стосуються теми дослідження. Конкретно кадровий ризик стосується суми нарахованої заробітної плати працівникам, так як для того, щоб бути компанією, яка приваблює кваліфіковані кадри працювати саме тут, необхідно пропонувати конкурентоспроможну заробітну плату та гідні умови праці. Тому чим більша заробітна плата, тим більша кількість перерахованих до бюджету утримань з неї, а також більша сума нарахувань ЄСВ.

Щодо кіберризиків, то програмні продукти, якими користується підприємство, а саме фінансовий відділ, повинні бути максимально захищеними. Так як будь-яка втрата бухгалтерської та управлінської інформації несе за собою довгий шлях її відновлення, а також можливе потрапляння її до конкурентів, що призведе до викрадення комерційної таємниці та зупинення на деякий час робочого процесу в офісі.

ТОВ «СПЕКТР-АГРО» пропонує попереджувальні заходи, що мінімізують дані ризики. Щодо кадрового ризику, то підприємство наголошує на практиці стажування для студентів з перспективою працевлаштування, а також програми підвищення кваліфікації та професійного навчання наявних працівників.

Для мінімізації кібер ризику підприємство пропонує умовне зберігання даних, системи незалежних серверів (дата центри) та системи резервного копіювання інформації.

Вивчаючи фінансову звітність компанії, спостерігається, що облік виплати персоналу в підприємстві та розкриття інформації у фінансовій звітності, а також формування забезпечень по виплатах персоналу здійснюється у відповідності до МСБО 19 «Виплати працівникам» та МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». Витрати на виплати персоналу відображаються в обліку та звітності відповідно до принципу відповідності, що відповідають тому періоду до якого вони відносяться.

До виплат працівникам ТОВ «СПЕКТР-АГРО» відносяться:

- короткострокові виплати працівникам;
- інші довгострокові виплати працівникам;
- виплати при звільненні.

У фінансовій звітності підприємства стверджується, що всі винагороди працівникам обліковуються як поточні відповідно до МСБО 19 «Виплати працівникам» та в процесі господарської діяльності підприємство сплачує обов'язкові страхові внески в бюджет за своїх працівників у розмірі, що передбачено законодавством України.

Можемо дослідити фінансову звітність ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за 2019-2021 роки, а саме дані по балансу за розрахунками з оплати праці (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Дані по розрахункам із страхування та оплати праці ТОВ «СПЕКТР-АГРО» за 2019-2021 рр..

Рядок балансу	Роки					
	2019		2020		2021	
	поч. пер. (тис.грн)	кін. пер. (тис.грн)	поч. пер. (тис.грн)	кін. пер. (тис.грн)	поч. пер. (тис.грн)	кін. пер. (тис.грн)
Розрахунки зі страхування	-	-	-	-	-	-
Розрахунки з оплати праці	-	-	-	423	423	-

Джерело: розроблено автором за даними ТОВ «СПЕКТР-АГРО» [64]

Можемо спостерігати, що за досліджуваний період за розрахунками із страхування відсутня заборгованість за всі роки. Проте по розрахункам з оплати праці на кінець 2020 року виникла заборгованість у сумі 423 000 грн.

Припускаємо, що, можливо, там відображена депонована заробітна плата, що не була виплачена деяким фізичним особам у строк.

Із вище наведеної інформації, можна надати загальні рекомендації щодо оподаткування доходів фізичних осіб ТОВ «СПЕКТР-АГРО», що у даному випадку є заробітною платою.

Перш за все необхідно повністю перейти на безготівкову форму розрахунків з оплати праці, так як депонована заробітна плата майже повністю втратила свою актуальність і це дасть змогу економити час працівників.

Задля того, щоб отримати кваліфіковані кадри є доцільним дійсно запровадити систему стажувань для студентів останніх курсів або випускників останніх років, що допоможе обрати здібних студентів. За допомогою подальших навчань у середині компанії та професійних курсів можна навчити

потенційного працівника під умови функціонування компанії. Підприємство матиме можливість отримати працівників зі «свіжими» знаннями, що здатні навчатись, проте на початковому етапі працюватимуть не за занадто велику заробітну плату, як це буде очікувати працівник з великим стажем із зовнішнього середовища. Ці заходи нададуть компанії кваліфіковані кадри, при цьому економлячи фінансові ресурси.

Через велике податкове навантаження на фонд оплати праці, необхідно впровадити заходи, щодо його зменшення та оптимізування витрат. Для цього існує аутсорсинг, де компанія передає частину своїх завдань сторонньому

підприємству. Існують дві форми аутсорсингу. Першою є аутстафінг, де персонал виводиться за штат та оформляється у штат підприємства-провайдера. У такий спосіб працівники продовжують виконувати свої обов'язки, проте функції роботодавця виконує підприємство-провайдер. Другою формою є

залучення персоналу підприємства-провайдера на певний термін, проте вони не входять до штату підприємства і перебувають у трудових відносинах із підприємством-провайдером.

Також широкої популярності з часів Covid-19 набрав спосіб оплати послуг «ФОП замість найму», де працівник оформляється фізичною особою-підприємцем за спрощеною системою оподаткування та виконує послуги, що замовив роботодавець. У такий спосіб роботодавець звільняється від сплати ЄСВ та не є податковим агентом працівника. Ці функції переходять на працівника.

Не менш важливим є те, що завдяки використанню удосконаленої структури субрахунків в обліку заробітної плати та відповідних податків та зборів, можливим є удосконалення методики обліку розрахунків за виплатами працівникам, а також є можливість посилити інформаційну, контрольну та управлінську функції. Також систематизуватиметься процес нарахування, облік та видача виплат працівникам, при цьому розширюватимуться можливості використання облікової інформації в управлінні, що дасть змогу підвищити ефективність аналітичної роботи [29].

У дослідженні були розглянуті різні види програмних продуктів, що дозволяють на високому рівні вести бухгалтерський облік та оподаткування заробітної плати. ТОВ «СПЕКТР-АГРО» відноситься до великого підприємства, тому доцільно буде запропонувати використовувати прикладні рішення для автоматизації управління підприємством, такі як SAP B1, BAS ERP, а також системи електронного документування, наприклад М.Е.ДОС. Для обліку робочого часу працівників компанії, що працюють дистанційно в період воєнного положення, можна використовувати сервіс Yaware.TimeTracker.

Дані рекомендації зможуть оптимізувати складну та одночасно важливу ділянку як облік та оподаткування оплати праці в компанії ТОВ «СПЕКТР-АГРО».

Висновки до розділу 3

Третій розділ дослідження був присвячений внутрішньому контролю оподаткування доходів фізичних осіб в умовах розвитку інформаційних технологій.

Були розглянуті методичні прийоми внутрішнього контролю оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати. При цьому було наголошено, що у попередніх наукових дослідженнях при розробці програми внутрішнього аудиту не акцентується перевірка обліку військового збору або зовсім уникається. Дуже важливо не забувати включати у перевірку розрахунки за військовим збором, так як від кількості надходжень до бюджету залежить здатність держави фінансувати ЗСУ. Даний збір є також під пильним наглядом у контролюючих органах.

Узагальнюючи матеріали по внутрішньому контролю, були представлені пропозиції щодо управлінських рішень з оподаткування доходів фізичних осіб ТОВ «СПЕКТР-АГРО». Із Звіту з управління були виокремлені кадровий та

кібер ризики, що стосуються даної теми дослідження, а також представлені можливі заходи щодо їх мінімізації.

Для зменшення податкового навантаження було запропоновано до уваги обрання такого виду податкового планування як аутсорсинг, а також було зосереджено увагу на такі трудові відносини як «ФОП замість найму». Для прикладу, це дасть змогу замовити послуги у ІТ-спеціалістів, які переважно користуються такою формою співпраці, для надійного захисту даних підприємства.

Також було з'ясовано, що ТОВ «СПЕКТР-АГРО» відноситься до групи великих підприємств, тому було запропоновано обрати такі програмні продукти, що відповідають розробленій таблиці, у якій представлені інформаційні технології для обліку та оподаткування заробітної плати.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ВИСНОВКИ

У ході кваліфікаційної магістерської роботи були розв'язані заявлені наукові проблеми та сформовані наступні практичні результати.

Було досліджено, що податкові надходження з ПДФО у середньому складають 19,5% дохідної частини бюджету України, а ВЗ – 17%. Це показує те, що доходи з ПДФО займають друге місце з усіх податкових надходжень країни. Також у розрізі податкових надходжень з ПДФО найбільшу частку займають доходи у вигляді заробітної плати (більше 80%). Це свідчить про те, що є важливим наймати/працювати офіційно, адже це дає можливість наповнювати державний бюджет, покривати видатки та економічно розвиватись. Ще одним важливим пунктом є те, що податкові надходження з військового збору дають можливість фінансувати Збройні сили України.

Також визначено, що було додано новий вид доходу у вигляді грошового забезпечення військовослужбовців, що підпадає під оподаткування ПДФО, проте не утримується ВЗ. Але фактично ПДФО теж не утримується, так як держава під час виплати грошового забезпечення одночасно і відшкодовує суму податку військовослужбовцям.

У дослідженні були розглянуті різні види інформаційних технологій, які допоможуть вести облік та розрахувати суму ПДФО, ВЗ та ЄСВ. Також було з акцентовано увагу на тому, що існують безкоштовні онлайн-ресурси, які допомагають розрахувати податки по заробітній платі з урахуванням різних умов. Цими сервісами можуть користуватись як організація, так і звичайний працівник, який хоче дізнатись чи перевірити правильність розрахунку податків.

При дослідженні організаційно-економічна характеристики об'єкта дослідження ТОВ «СПЕКТР-АГРО», була проаналізована фінансова звітність підприємства за 2019-2021 роки. Також було з'ясовано наступне:

- компанія відноситься до категорії великих підприємств;
- компанія є прибутковою та ефективно використовує свої ресурси;

- компанія підпадає під нормальну фінансову стійкість;
 - підприємство має низькі показники загальної, швидкої та абсолютної ліквідності;

- підприємство щомісяця сплачує приблизно 3 907 335,60 грн. ПДФО, 325 611,30 грн. ВЗ, а також 4 480 628,56 грн. ЄСВ;

- компанія має кадровий та кібер ризики, що стосуються теми дослідження;

- у 2022 році компанія продовжує свою операційну діяльність, незважаючи на введений військовий стан та бойові дії на території України;

- підприємство втратило частину своїх запасів та немає доступу до деяких складів на сході України;

- для продовження своєї нормальної діяльності компанія прийняла рішення зменшити витрати, ряд заходів стосувались зменшення мотиваційних виплат та припинення набору працівників.

У результаті дослідження ТОВ «СПЕКТР АГРО», були запропоновані рекомендації для оптимізування обліку та оподаткування доходів фізичних осіб у вигляді заробітної плати та використання при цьому відповідних інформаційних технологій. Дані рекомендації стосувались повного переходу на

безготівкову форму оплати праці; запровадження системи стажувань для підбору нових здібних працівників, яких можна навчити під умови функціонування компанії, що дасть можливість отримати кваліфіковані кадри;

використовувати такий вид податкового планування, як аутсорсинг та запровадити вид трудових відносин для ІТ-спеціалістів «ФОП замість найму»;

запропоновано програмні продукти для ведення обліку та оподаткування заробітної плати, що підходять для великих підприємств.

Тема використання інформаційних технологій при внутрішньому контролі на підприємствах є недостатньо вивченою. На основі дослідження роботи

підприємства було з'ясовано, що для якісних внутрішніх перевірок необхідно створити базу інформаційних даних по підприємству. Було розроблено умовні схеми внутрішнього контролю розрахунків з ПДФО, ВЗ та ЄСВ на основі

створених підсистем у вигляді модулів автоматизованої системи управління фінансово-економічної діяльності підприємства. Також була створена схема системи автоматизованих робочих місць бухгалтера для вирішення цих завдань.

Також було з'ясовано, що на даний момент ринок бухгалтерських програм зазнає постійних змін, особливо із часів Covid-19 та сьогоdnішнього воєнного стану. Тенденції, що впливають на зміни програмних продуктів обліку та контролю оподаткування заробітної плати на підприємстві, є наступними:

- перехід на нові програмні забезпечення через використання програм країни-агресора;

- постійні зміни у законодавстві, що потребують оперативних оновлень програм;

- сповільнення темпів впровадження іноземних програмних забезпечень, через фінансову кризу;

- зміни в методиці обліку робочого часу працівників, через дистанційні умови праці та зміни місця проживання;

- перехід великої частини підприємств на часткову систему оплати праці в тіні, задля зменшення сплати суми податків та відповідно зменшення витрат підприємств;

- відкриття нових можливостей для вітчизняних розробників бухгалтерських програм, які можуть зайняти значну частину цього ринку, через зменшення конкуренції.

Тому для вибору підходящого програмного забезпечення, що буде вдало поєднувати облік та контроль оподаткування заробітної плати на підприємствах, зокрема і у ТОВ «СПЕКТР-АГРО», необхідно спиратись на розробки даного магістерського дослідження.

Підсумовуючи результати дослідження, можна сказати, що облік, оподаткування та внутрішній контроль доходів фізичних осіб є трудомісткою ділянкою на підприємстві. Від вибору програмного продукту залежить правильність розрахунків та обліку податків, що сплачуються до бюджету.

Даний факт актуальний особливо зараз, так як держава повинна мати можливість функціонувати та фінансувати Збройні сили України під час воєнного стану.

Наведені пропозиції будуть корисними для подальших досліджень з використання інформаційних технологій для обліку та внутрішнього контролю оподаткування доходів фізичних осіб.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. BAS Бухгалтерія. КОРП. *portfel.ua*. веб-сайт. URL: <https://portfel.ua/bas-buhgalteriya-korp/> (дата звернення: 22.09.2022).
2. М.Е.Дос. Зарплата. *Medoc*: веб-сайт. URL: <https://medoc.ua/page/detailscorp> (дата звернення: 12.09.2022).
3. MASTER: Зарплата і кадри. *masterbuh.com*. веб-сайт. URL: <https://masterbuh.com/product/zarplata-i-kadri> (дата звернення: 22.09.2022).
4. Аверкина М.Ф., Гриценюк О.І. Особливості автоматизації обліку праці та заробітної плати. *Причорноморські економічні студії*. 2018. № 29. С. 113–117.
5. Бахарева Я.В. Напрями розвитку інформаційних систем і технологій обліку підприємств малого та середнього бізнесу в Україні. *Ефективна економіка*. 2018. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2018/210.pdf (дата звернення: 17.05.2022).
6. Бойнук. А.Б. Уніфікована звітність з податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску: спрощення умов для ведення бізнесу чи додаткове ускладнення? *Облік і фінанси*. 2020. Вип. 3(89). С. 48-54.
7. Бухгалтерські програми українського виробництва. *a4.com.ua*. веб-сайт. URL: <https://a4.com.ua/buhgalterski-programi-ukrainskogo-virobnitstva/> (дата звернення: 13.09.2022).
8. Ваноян А.С., Мельянова Л.В. Податок на доходи фізичних осіб у системі управління підприємством. *Міжнародні тенденції формування професійної компетентності фахівців з обліку і оподаткування*: зб. тез доп. І Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф., 16-17 верес. 2021 р. Київ: НУБІП України, 2021. С. 34-35.
9. Від «А» до «Я» усе про бухгалтерський облік кредиторської заборгованості. *parusconsultant.com*. веб-сайт. URL: <http://parusconsultant.com/?doc=049P8AA28C> (дата звернення: 01.10.2022).

10. Військовий збір 2022. Головбух: веб-сайт. URL: <https://www.golovbuh.com.ua/article/7401-vyskoviy-zbr> (дата звернення: 15.09.2022).

11. Гамова О.В., Козачок І.А., Федоренко Т.В. Внутрішній контроль заробітної плати на підприємстві. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 2. С. 31-38.

12. Гнидюк І.В., Уманець Л.В., Гончаренко Т.В. Оцінка податку на доходи фізичних осіб як фіскального показника. *Бізнес Інформ*. 2021. № 2. С. 279-285.

13. Гуренко Т.О. Облік оплати праці та трудові відносини у воєнний період.

Економіка та Суспільство. 2022. Вип. 00 36. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1153/1111> (дата звернення: 20.10.2022).

14. Гуцаленко Л.В., Білодон Д. Д. Прикладні програми для обліку розрахунків з

оплати праці. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7299> (дата звернення: 30.09.2022).

15. Гуцаленко Л.В., Ніколенко М.С. Адаптація контрольної функції обліку розрахунків з працівниками відповідно до змін національного законодавства

в умовах воєнного стану. *Ефективна економіка*. 2022. № 9. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/541/548> (дата звернення: 22.10.2022).

16. Гуцаленко Л.В., Ніколенко М.С., Назаренко К.О. Реалізація контрольної

функції обліку розрахунків за виплатами працівникам. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9734> (дата звернення: 12.09.2022).

17. Демиденко Л.М., Тюріна М.М. Оподаткування доходів громадян в Україні:

фіскальні новачки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 16. С. 45-48.

18. Державний веб-портал бюджету для громадян. *Open budget*; веб-сайт. URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=7&year=2022&budgetType=CONSOLIDATED> (дата звернення: 10.09.2022).

19. Дутова Н.В., Лесік Є.С. Оподаткування доходів фізичних осіб в Україні: проблеми та вдосконалення на базі досвіду зарубіжних країн. *Економіка і організація управління*. 2019. № 1(33). С. 43-52.

20. Єдиний соціальний внесок – 2022. *Бухгалтер.ua – ліга:закон*; веб-сайт. URL: https://buh.ligazakon.net/aktualno/11630_diniy-sotsalnyi-vnesok---2022 (дата звернення: 16.09.2022).

21. Єдиний соціальний внесок. *Головбух*; веб-сайт. URL: <https://www.golovbuh.com.ua/rubric/8-diniy-sotsalnyi-vnesok> (дата звернення: 15.09.2022).

22. ЄСВ: проводки, бухгалтерський облік єдиного соціального внеску. *buhoblik.org.ua*; веб-сайт. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/normativka/002/buh0552-provodki-esv-oblik.html> (дата звернення: 06.10.2022).

23. Калькулятор зарплати. *bankchart.com.ua*; веб-сайт. URL: https://bankchart.com.ua/servisy/kalkulyatory/kalkulyator_zarplaty (дата звернення: 13.09.2022).

24. Калькулятор зарплати. *uteka.ua*; веб-сайт. URL: <https://uteka.ua/ua/calculator/salary-calculator> (дата звернення: 20.09.2022).

25. Кундицький О.О. Проблеми вітчизняного ринку праці в умовах війни. *Ефективна економіка*. 2022. Вип. 9. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/531> (дата звернення: 01.10.2022).

26. Литвиненко В.С. Вплив інформаційних технологій на формування професійних компетентностей фахівців з обліку і оподаткування. *Міжнародні тенденції формування професійної компетентності фахівців з обліку і оподаткування*: зб. тез доп. І Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. 16-17 верес. 2021 р. Київ: НУБІП України, 2021. С. 312-315.

27. Литвиненко В.С., Хомовий С.М., Сістук Є.В. Використання інформаційних технологій в обліку і оподаткуванні заробітної плати. *Ефективна економіка*. 2022. № 10. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/656> (дата звернення: 28.10.2022).

28. Литвиненко В.С., Хомовий С.М., Сістук Є.В. Облік і оподаткування зарплати в Україні в умовах розвитку інформаційних технологій. Сучасні наукові дослідження: досягнення, інновації та перспективи розвитку : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 21-23 лист. 2021 р. Берлін, Німеччина, 2021. С. 815-818.

29. Макаренко А.П., Зарубежнова О.І. Удосконалення оподаткування, обліку та податкової звітності нарахування заробітної плати в ломбардах. *Агросвіт*. 2021. №1-2. С. 20-32.

30. Макаренко А.П., Котова Н.В. Удосконалення обліку і контролю оподаткування та сплати ЄСВ та ПДФО із заробітної плати працівників суб'єктів господарювання. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8428> (дата звернення: 04.10.2022).

31. Макаренко А.П., Семенов О.В. Удосконалення методики проведення аудиту єдиного соціального внеску для підвищення ефективності роботи підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №3. С. 26-33.

32. Масленников Є.І., Гусев А.О. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: поточний стан та шляхи реформування. *Причорноморські економічні студії*. 2020. № 57. С. 47-50.

33. Меліхова Т.О., Корнева Л.В. Удосконалення методичних підходів до внутрішнього контролю нарахування заробітної плати для підвищення економічної безпеки підприємства. *Агросвіт*. 2020. № 1. С. 17-23.

34. Нарахування та оподаткування дивідендів у 2020 році. *Б24 – Інформаційний Бізнес Портал*. веб-сайт. URL: <https://www.buh24.com.ua/narahunannya-ta-opodatkovannya-dividendiv-u-2020-roczii/> (дата звернення: 05.10.2022).

35. Нетреба І.О. Методичний інструментарій оцінювання роботи персоналу в умовах кризи. *Ефективна економіка*. 2022. Вип. 8. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/440> (дата звернення: 01.10.2022).

36. Ніколенко М.С., Гуцаленко Л.В. Ведення обліку розрахунків з оплати праці в умовах законодавчих новаций в Україні *Міжнародні тенденції формування професійної компетентності фахівців з обліку і оподаткування* : зб. тез доп. І Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф., 16-17 верес. 2021 р. Київ : НУБІП України, 2021. С. 139-141.

37. Об'єднаний звіт з ЄСВ та ПДФО/ВЗ (Податковий розрахунок). *buhplatforma.com.ua*. веб-сайт. URL: https://buhplatforma.com.ua/article/8607-obdnannya-sv-ta-pdfo-dina-zvtrst-2021#anc_6 (дата звернення: 12.10.2022).

38. Облік заробітної плати і кадровий облік. *Itvur*: веб-сайт. URL: <https://itvur.com/product/137/1430> (дата звернення: 22.08.2022).

39. Облік та нарахування заробітної плати на підприємстві. *accounting-ukraine.kiev.ua*. веб-сайт. URL: https://www.accounting-ukraine.kiev.ua/poslugi/oblik_narahuvannya_zarobitnoyi_plati_zarplati.htm (дата звернення: 30.09.2022).

40. Пашніна А.О. Трансформація елементів організації обліку в умовах застосування інформаційно-комп'ютерних технологій. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. Економіка*. 2016. Вип. 2. С. 122–126.

41. ПДФО 2022. Ставки, за якими оподатковуються доходи фізосіб. *Системи для бізнесу*: веб-сайт. URL: <https://sys2biz.com.ua/news/pdfo-2022-stavky-za-yakumu-opodatkovuyutsya-dohody-fizosib/> (дата звернення: 12.09.2022).

42. Перевір свою зарплату. *zponline.com.ua*. веб-сайт. URL: <https://zponline.com.ua/salary/report/check> (дата звернення: 20.09.2022).

43. Податкова соціальна пільга 2021. *Бухгалтер.ua – ліга:закон*: веб-сайт. URL: <https://buh.ligazakon.net/aktualno/8352-podatkova-sotsalna-plga-2021> (дата звернення: 22.05.2022).

44. Податковий кодекс України: від 02.12.2010 № 2755-VI в редакції від 03.09.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 12.09.2022).

45. Подмешальська Ю.В., Піддубня Я.В. Удосконалення обліку та аудит заробітної плати на підприємстві. *Економіка та держава*. 2020. № 12. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4818&i=17> (дата звернення: 15.10.2022).

46. Про Буккіпер. *bookkeeper.kiev.ua*. веб-сайт. URL: <https://bookkeeper.kiev.ua/pro-proekt/> (дата звернення: 20.09.2022).

47. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування військовим збором грошового забезпечення військовослужбовців та інших осіб, які беруть безпосередню участь у бойових діях в умовах воєнного стану: Закон України від 19 чер. 2022 р. № 2308-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2308-20#Text> (дата звернення: 15.09.2022).

48. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подання єдиної звітності з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і податку на доходи фізичних осіб: Закон України від 19 вер. 2019 р. № 116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-20#Text> (дата звернення: 10.10.2022).

49. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08 лип. 2010 р. № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> (дата звернення: 15.09.2022).

50. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо подання єдиної звітності з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування і податку на доходи фізичних осіб: постановою Верховної Ради України від 06 вер. 2022 р. № 2570-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2570-20#Text> (дата звернення: 10.10.2022).

51. Розміри ЄСВ-2022. *Дебет-Кредит*: веб-сайт. URL: <https://services.dtki.ua/catalogues/indexes/13> (дата звернення: 16.09.2022).

52. Сибірянська Ю.В., Тимченко О.М., Коротун В.І., Гороховець Є.В., Задорожня Л.А., Лисецька Н.М., Новицький С.В., Поляцук Є.А. Податок на доходи фізичних осіб та єдиний соціальний внесок: новації реформ та їх наслідки: монографія. Київ: Університет державної фіскальної служби України, 2018. 442 с.

53. Синяєва Л.В., Кондратюк О.В., Микульський В.С. Автоматизація обліку заробітної плати за допомогою програми «1С. Підприємство» Конфігурації

2.0. *Економіка і організація управління*. 2017. № 4(28). С. 15-26.

54. Сістук Є.В., Лазаришина І.Д. Можливості та проблеми використання бенчмаркінгу на підприємствах України. *Перспективи розвитку обліку, аналізу та аудиту в контексті Євроінтеграції*: матеріали доп. X Міжнар. наук.-практ. конф., 20 трав. 2022 р. Одеса: ОНЕУ, 2022. С. 264-266.

55. Сістук Є.В., Литвиненко В.С. Облік податку на доходи фізичних осіб в умовах розвитку інформаційних технологій. *Міжнародні тенденції формування професійної компетентності фахівців з обліку і оподаткування*: зб. тез доп. I Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф., 16-17

верес. 2021 р. Київ: НУБІП України, 2021. С. 183-185.

56. Сістук Є.В., Литвиненко В.С. Опортунізм як джерело транзакційних витрат: обліковий аспект. *Наукові читання професора Григорія Перасимовича Кірейцева*: зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф., 22 лют. 2022 р. Київ: НУБІП України, 2022. С. 133-135.

57. Сістук Є.В., Литвиненко В.С. Теорія і практика використання об'єднаної звітності з ПДФО та ЄСВ. *Концептуальні засади розвитку аграрного сектору економіки України в умовах глобальних викликів*: матеріали доп. 75 наук.-практ. студ. конф., 25 лист. 2021 р. Київ: НУБІП України, 2021. С. 137-138.

58. Скасування ЄСВ: чи на часі реформа. *epravda.com.ua*, веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/10/25/693009/> (дата звернення: 01.11.2022).

59. Солодка Я., Мельянова Л. Удосконалення організації обліку розрахунків з оплати праці. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2014. №3. С. 25–30.

60. Тимченко О.М., Сибірянська Ю.В. Модель уніфікованої форми звітності з податку на доходи фізичних осіб та єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. *Фінанси, облік і аудит*. 2018. № 1(31). С. 137–148.

61. Томілова Н.О., Хомовий С.М., Литвищенко В.С. Сучасні автоматизовані системи – новий рівень бухгалтерського сервісу. *Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe (East European Scientific Journal)*. 2019. №5(45), P.67–72.

62. Тренди *jobs.dou.ua*: 1С. *jobs.dou.ua* веб-сайт. URL: <https://jobs.dou.ua/trends/?category=1%D0%A1> (дата звернення: 30.09.2022).

63. Угрин Володимир. Фіскальні та соціальні детермінанти оподаткування доходів фізичних осіб. *Світ фінансів. Сер. Податки і фіскальна політика*. 2021. Вип. 1(66). С. 163–173.

64. Фінансова звітність. *spectr-agro.com*: веб-сайт. URL: <https://www.spectr-agro.com/about/finance/> (дата звернення: 01.10.2022).

65. Функціональні можливості Yaware.TimeTracker. *timetracker.yaware*. веб-сайт. URL: <https://timetracker.yaware.com.ua/uk/what-is-yaware/for-business/> (дата звернення: 30.09.2022).

66. Дебень Р.Л. Застосування інформаційних технологій у внутрішньому аудиті. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2015. Вип. 4(4). С. 365–369.

67. Чирва А.А. Облік податку на доходи фізичних осіб: історичний аспект та сьогодення. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 6. С. 910–914.

68. Швець Ю.О., Бахметова Я.Ю. Оподаткування доходів фізичних осіб: проблеми та перспективи в Україні та ЄС. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 771-775.

69. Юрчишена Л.В. Податок на доходи фізичних осіб: механізм стягнення та джерело доходу бюджету України. *Фінанси, облік, банки*. 2016. Вип. 1(21). С. 215-224.

70. Як відобразити військовий збір у бухобліку. *interbuh.com.ua* веб-сайт. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/oneanalytics/42105> (дата

звернення: 05.10.2022).

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України